

**Michaela
Losíková**

Antonín Sova,
báseník a ředitel

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Fpřístupňujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivitty pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z děl *Ještě jednou se vrátíme* a *Když ona přišla na můj sad*:

(SOVA, Antonín. *Ještě jednou se vrátíme*. 5. vyd., v Čs. spis. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1959. 192 s. Spisy Antonína Sovy.

SOVA, Antonín a Alexandr STICH, ed. *Když ona přišla na můj sad: výběr z lyriky*. 1. vyd. výboru. Praha: Československý spisovatel, 1987. 317 s. Klub přátel poezie. Zlatý fond poezie.).

Zdroje ke statí pojednávající o Antonínu Sovovi jsou uvedeny na konci této části textu.

Fotografie Antonína Sovy (autor neznámý) je volným dílem a pochází z fondu Městské knihovny v Praze. Originály archiválií jsou uloženy v Archivu hlavního města Prahy.

Text díla (Antonín Sova, básník a ředitel), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

Antonín Sova, básník a ředitel [online]. Editorka Michaela LOSÍKOVÁ. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2014 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/04/01/14/03/antonin_sova_basni_k_a_reditel.pdf.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/cz/).

Verze 1.0 z 24. 2. 2014.

OBSAH

Úvod	9
Antonín Sova	11
O životě	11
O působení v knihovně	11
Nová budova knihovny	15
Situace po 1. světové válce	17
Antonín Sova jako básník	21
Zajímavosti o Antonínu Sovovi	21
Zdroje	23
Ještě jednou se vrátíme... ..	25
Ještě jednou se vrátíme.....	25
Před jarem.....	26
Mdlé března paprsky	28
Jasný den.....	29
Ospalá píseň	30
Letargie dozrání.....	32
Než přijel vlak	33
Deštivé jaro	34
Večer	35
Po bouři	36
Slunce	37
Nálada	38
Díky hudci	39
Horečnatá noc.....	40
Západ v srpnu	41
Nálada	42
Osamocení	43
Léto duše.....	45
U zátoky	46
Klidná krajina	47
Samota	48
Srpnové večery.....	49

V groteskním světle	50
Bolest svou romanci hraje	51
Pasáž deskriptivní.....	52
Studie	54
Smrt.....	56
Jízdou.....	58
Háj chorých při sanatoriu	59
Vzpomínka z jižní cesty	60
Ze skicáře umělcova	61
Introdukce do pohádkové noci.....	62
Tím podzim zdá se mluvit.....	63
Hlasy večerní samoty	64
Scénérie	65
Ponurý večer.....	66
Krajina v mlze	67
Mně stesklo se po máku červeném.	68
Ještě krajina.....	69
Agónie večera.....	70
Měsíc v zimě.....	72
V ledovém objetí	73
Miloval jsem ty večery... ..	74
Bílé město	75
Zpěv noci vánoční.....	76
Samota milenců.....	77
Samota milenců.....	77
Ani nevím... ..	78
Largo dlouhých večerů	79
Kdo vám tak zcuchal tmavé vlasy?	81
Princezna Lyoleja.....	82
Naivní rozhovor.....	84
Nokturno v zahradě, kde se tančí.....	85
Co jsem vycítil z květů petrkliče.....	86
Dva večery	88
Představa něhy.....	90

Jarní píseň	91
Píseň v letní noci	92
Ekloga.....	93
I byl jsem strom starý	94
Svátek prýšticí mízy	96
Smích květnové přírody	98
Sen o jaru pohlaví	100
Píseň o zázraku	102
Sloky intimní	103
Byl večer... ..	104
Naše noc.....	105
Letní procházkou	106
Sloky	108
Štěstí.....	109
Procházka.....	110
Rozkoš zrání	111
Andante.....	112
Zasněný flirt	113
Na rozchodu s mládím	119
Sloky	119
Dnes byl by večer... ..	120
Nezapomenutelný okamžik.....	121
Chorovod	122
Rozchod s mládím... ..	123
Podzim	125
Hudba teplé noci.....	126
Dým	127
Rozhovor se srdcem	128
U hrobu té, jež zemřela v mladém věku.....	129
Tajemství březového háje	131
Úryvek pohádky	132
Zašlá romantika	133
Sloky	134
Blízko k jeseň... ..	135

Dej mi ruku...	136
Háj.....	138
Hostitelův sen.....	139
Zázračný pramen.....	141
Každému jaro kvete.....	143
Harmonický klid podzimního večera.....	145
Reminiscence zralé lásky	147
Andante.....	149
Básnickovy nové lásky.....	150
Sloky	151
Dodatek	152
Skica k básni	152
Ale já zůstal, čím byl jsem...	155

Úvod

Tato „narozeninová“ e-kniha je malým připomenutím 150. výročí narození Antonína Sovy, básníka a prvního ředitele Městské knihovny v Praze. Dočtete se tu o jeho životě, zásluhách na poli knihovnickém, o básnickém díle a najdete tu i vybranou sbírku veršů „Ještě jednou se vrátíme“ a báseň „Ale já zůstal, čím byl jsem...“ od tohoto významného českého básníka.

Antonín Sova

26. února 1864 Pacov – 16. srpna 1928 Pacov

Básník a prozaik, první ředitel Veřejné obecní knihovny královského hlavního města Prahy, později Městské knihovny v Praze.

O životě

Otec Antonína Sovy byl venkovským učitelem a regenschorim. Od roku 1855 učil v jihočeském **Pacově**, který dnes leží v kraji Vysočina. Zde se také 26. února 1864 na místním zámku narodil Antonín Sova. Roku 1866 se rodina přestěhovala do blízkého Lukavce. Otec byl prvním básnickovým učitelem i v oblasti umění, zejména hudby. Citově však byl Sova vázán více k matce. Její smrt roku 1879 a otcův nový sňatek patřily k intenzivním zážitkům, jež se později objevily v několika spisovatelových dílech.

Roku 1887 zanechal Sova zcela právnických studií a začal se plně věnovat své **literární tvorbě**. Ve stejném roce začal pracovat jako úředník, nejprve na pražském magistrátu a později v pražské městské knihovně. V roce 1897 se seznámil se svojí láskou Marií Kovaříkovou, se kterou se roku 1901 oženil. Spolu měli syna Jana. Roku 1920 odchází do předčasného důchodu a po dlouhé době se vrací do rodného Pacova, kde 16. srpna 1928 umírá.

O působení v knihovně

Praha byla na konci **80. let 19. století** vyspělým velkoměstem, přesto však neměla veřejnou knihovnu. Tato skutečnost byla již nějakou dobu kritizována, a to zejména českými umělci. Roku 1883 sepsal akademický spolek českých studentů Jungmann tzv. Pamětní list. Tento dokument byl adresován Městské radě a obsahoval zdůvodnění pro vytvoření **veřejné knihovny s čítárnou**. Městská

rada však odpověděla až po dvou letech s tím, že na zřízení knihovny nemá dostatek finančních prostředků. Rada reagovala až na memorandum spolku českých spisovatelů Máj, Umělecké besedy a Svatoboru podepsané jmény Františka Ladislava Riegra, Václava Vlčka, Svatopluka Čecha, Jaroslava Vrchlického a dalších, které jí zaslali roku 1889. Tehdy se konečně dostavil první výsledek. První veřejná knihovna v Praze navázala na činnost spolkových knihoven. Také některé okrajové obce, které se později k Praze připojily, měly své knihovny. Činnost **veřejné knihovny** byla zahájena **1. července 1891**. Zpočátku tvořilo knihovní fond 3370 svazků a její sídlo se nacházelo v ulici Na Zderaze. Odtud se knihovna několikrát stěhovala, až zakotvila na rohu Platnéřské ulice a Mariánského náměstí.

Velkou zásluhu na celonárodním vývoji knihoven měla především Umělecká beseda a Akademický čtenářský spolek. Z těchto pokrokových snah vznikla v roce 1891 Městská knihovna v Praze, jejímž **prvním ředitelem** se **v říjnu roku 1898** stal **básník Antonín Sova**. Založení veřejné knihovny bylo prvním krokem ke vzniku českého knihovnictví. Dalším významným krokem bylo založení **Osvětového svazu** v roce 1906, kde byly vytvořeny organizační základy našeho knihovnictví.

Ve všech těchto snahách je patrný vliv Antonína Sovy. Významné je jak Sovovo literární poselství, tak i jeho zásluhy v knihovnictví. Byl členem Osvětového svazu, kde pracoval na přípravách knihovního zákona, po mnoho let zastával funkci knihovníka v Umělecké besedě a v Městské knihovně v Praze. Jeho knihovnická činnost byla vždy pokroková.

Vše potřebné pro otevření knihovny zajistil její **první knihovník**, bývalý správce Akademického čtenářského spolku, **Jan Paštika**. Ten vypracoval nejen pokyny pro **akvizici a katalogizaci**, ale také pro ochranu knihovního fondu. Jan Paštika působil v knihovně pouhé dva roky, jelikož 12. prosince 1893 umírá. Úroveň knihovny nebyla

příliš dobrá, bylo zde málo knih, nové nepřibývaly, nevhodné bylo i umístění a personál byl nevzdělaný v knihovnickém oboru. Situace se začala měnit až s nástupem nového pražského primátora JUDr. Jana Podlipného.

Ve své nové funkci se začal Antonín Sova aktivně zajímat o zahraniční veřejné knihovnictví. Sestavil **výpůjční systém** a přepracoval stávající **výpůjční řád** knihovny. Systém výpůjček zavedl nejdříve podle pražské univerzitní knihovny. Později však navštívil Ottendorfovu knihovnu ve Svitavách, která byla zřízena podle amerického vzoru a tam se také inspiroval k zavedení jednoduššího systému, kdy byl do každé knihy vložen **knižní lístek s názvem knihy a signaturou**.

Při vypůjčení byl lístek vyjmut, vepsáno datum výpůjčky a čtenář se na něj podepsal. Lístky vypůjčených knih se řadily podle signatur do absenční **kartotéky**, takže byl neustále zachováván přehled o výpůjčkách. Jakmile čtenář knihu vrátil, byl vyhledán příslušný lístek, poznamenalo se datum vrácení a lístek byl vrácen do knihy. Pomocí těchto lístků pak bylo možné sledovat **četnost výpůjček**. Knihy byly půjčovány buď čtenářům s legitimací, nebo těm, za něž se zaručil některý z členů obecního zastupitelství, případně za zálohu 2 až 4 krejcarů. Tato záloha se po vrácení knih čtenáři vrátila.

Sova zbudoval **služební katalog** pro fond čítající cca 24 000 svazků. Za jeho působení byl zpracován také **jmenný lístkový katalog** (formát 17x11 cm), na jehož základě vznikl **tištěný katalog**, který nahradil první tištěný katalog z roku 1895 a katalogy litografované.

Nechal vést **účetní deník**. Knihovni agenda Sova rozdělil na vedení dotačního deníku, vedení protokolu došlých dopisů, akvizici, katalogizaci a zpracování knih, vedení deníku knih daných do vazby a kontrolu účtů od knihkupců a knihařů. Další práce souvisely se čtenáři – **zápis nových čtenářů**, přijímání a vyplácení kaucí, odepisování vrácených knih, vedení statistiky, účtování a vybírání poplatků a upomínání čtenářů.

Pro nedostatek prostoru také rozhodl o **vyřazování** starých a poškozených knih nebo knih, které nebyly určeny široké veřejnosti, protože se zvolené tematické věnovaly příliš odborně. Poslední jmenované pak nabízel městskému archivu, muzejní a univerzitní knihovně. Dotace přidělované knihovně na počátku roku 1902 činily 6000 zlatých ročně na nákup knih a 3200 zlatých na výdaje za vazbu. Knihovna se stále více stávala vyhledávaným místem studentů, učitelů, úředníků a živnostníků. Vzhledem k tomuto faktu začal Sova uvažovat o zbudování **čítárny**. Ta byla založena roku 1901 a zaujímal tři místnosti v domě v Mikulandské ulici. Už v prvním měsíci, co čítárna fungovala, zde bylo zaregistrováno 1083 čtenářů, z toho 16% dělníků, 2% učitelů, 9% řemeslníků a obchodníků, 13% úředníků, 65% studentů a 3% tvořily ostatní profese.

Sova chápal nutnost neustálého **vzdělávání** v knihovnickém oboru, avšak na počátku 20. století u nás nebylo mnoho použitelných publikací. K dispozici měl pouze „Základové knihovnictví“ z roku 1893 od Bohuslava Čermáka a dále několik německých příruček. Roku 1898 pak vyšla studie Václava Štecha „O veřejných knihovnách“ a roku 1900 začal Zdeněk Václav Tobolka vydávat i první knihovnický časopis u nás „České knihovnictví“, který však po roce zanikl. Do tohoto časopisu napsal Sova i článek o Městské knihovně a spolu s Františkem Blažkou pravidelně zpracovávali pro čtenáře výběry z právě vydané literatury.

O tom, že se Sova o knihovnictví zajímal velmi aktivně, svědčí i jeho „Výpisy o moderních knihovnách“. Tyto poznámky obsahují především informace týkající se správy knihovny, které Sova nastudoval zejména na prostředí německých knihoven. Načrtává si zde také **řešení nové knihovny**, která by měla splňovat vzrůstající potřeby čtenářů. Sova měl základní myšlenku, jak by měla budoucí knihovna vypadat. Nová budova městské knihovny by neměla sloužit pouze jako ústřední centrála poboček, ale měla by zde být

dostatečná zásoba nejrozumnějších knih. Sova vypracoval i náčrt budoucích místností s ohledem na snadnou přístupnost skladišť a účelnost všech zařízení.

Antonín Sova se nezajímal pouze o domácí poměry, ale i o poměry v **zahraničí**. O tom svědčí i dochovaná korespondence se zahraničními knihovníky. Sova si dopisoval se dvěma knihovnicemi z USA, s clevelandskou knihovnicí Josefou F. Šaškovskou a s chicagskou knihovnicí Annou G. Hubbardovou, a dále i s ruskými knihovníky.

Sovu také napadlo, aby Městská knihovna v Praze nebyla zásobována pouze českou literaturou, ale i slovenskou a proto roku 1913 oslovil nakladatele Jána Páričku. Sova byl ale známý jako knihovník i v Rusku. Dopisoval si s ruskými knihovníky a například Vladimíru Vasiljeviči Danilovovi zcela jistě poskytl metodickou pomoc při jeho studiu zahraničních knihoven a jejich řízení. Antonín Sova byl činný i v Osvětovém svazu.

Nová budova knihovny

Během působení A. Sovy v Městské knihovně v Praze knihovna stále vzrůstala, její služby však byly nedostačující zejména pro čtenáře ze vzdálenějších částí Prahy. Tento problém byl vyřešen zakládáním **poboček**. Sova se podílel na založení **šesti poboček** a další rozvoj byl zastaven válkou. První pobočka vznikla na Hradčanech (1905; Pohořelec 26), poté na Vyšehradě (1906; Vratislavova 17), v Libni (1906; Primátorská 2), v Holešovicích (1907; Libeňská 790) a na Malé Straně (1908; Malostranské nám. 22). Městská knihovna v Praze dodávala knihy také knihovně Okrašlovacího spolku na Pelc-Tyrolce.

Pobočky byly řízeny centrálně z ústředí knihovny, kde byly knihy také zpracovávány. Díky pobočkám značně narůstal počet čtenářů a také knih. V souvislosti s tímto faktem vzrůstal i počet pracovníků. Když Sova nastupoval, pracovalo v knihovně

6 zaměstnanců, a když odcházel do důchodu, bylo jich již 60. Přestože knihovna nabývala stále většího významu, u městské rady přílišnou podporu neměla. Antonín Sova od počátku žádal o vhodnější umístění knihovny, ale až roku 1903 bylo rozhodnuto o přestěhování do domu č. 98 na Mariánském náměstí. Prostory byly jen o trochu lepší než ty původní. Městská rada se však stále nemohla rozhodnout, kde by měla být knihovna umístěna a tím se její další stěhování **oddálilo**.

Knihovna měla v roce 1908 již 22 zaměstnanců a zpracovávaly se zde fondy všech poboček. V roce 1909 měla knihovna už 77 353 svazků, z toho cca 38 000 zábavných knih, 8000 básní a dramat, 6000 časopisů, 4500 historických knih a 4000 hudebnin. Díky tomu, že prostory přestávaly znatelně stačit, se rada přece jen v tomto roce usnesla na postavení **samostatné budovy** pro knihovnu i čítárnu. Prostor pro stavbu byl vyhrazen mezi ulicemi Žateckou a Valentinskou. Sova tedy vypracoval nový **návrh** s požadavky na prostory. Stavební úřad nechal vypracovat stavební návrhy, jejichž autorem byl architekt Josef Chochol. Podle jeho návrhu měla být budova třípatrová a rozdělena pro účely knihovny, archivu, statistické kanceláře a hlavní spisovny magistrátu. O návrhu se sice roku 1910 dlouze jednalo, probírány však byly věci podružné a ke **konkrétní realizaci opět nedošlo**.

V tomtéž roce byl Antonín Sova jmenován ředitelem Městských knihoven a čítáren. Roku 1913 městská rada prodala parcelu určenou pro výstavbu knihovny. Místo veřejné knihovny zde měla být postavena knihovna univerzitní, k tomu ale také nedošlo. A snahy a debaty o nových prostorách pokračovaly. Jednalo se mimo jiné i o přestěhování do domu „U Vejvodů“, který Praha odkoupila od malíře Karla L. Klusáčka.

Knihovní komisi, v čele s inspektorem J. Emlerem, se ale podařilo tato jednání odložit na dobu, kdy by měla být započata stavba. I přes tyto problémy zrušil Sova v roce 1913 vybírání poplatků za

každou výpůjčku a bylo zavedeno **roční předplatné**. V letech 1914–1915 to již vypadalo, že pozemek bude skutečně prodán. A knihovna se tak ocitla v krizi. Jednak zuřila válka a mnoho zaměstnanců muselo narukovat a také se měla stěhovat a nikdo nevěděl kam. Opět se jednalo o domě „U Vejvodů“, protože tamní místnosti zhruba odpovídaly těm, které měla knihovna momentálně k dispozici. Městská rada byla stále nerozhodná a realizace tak stála na **mrtvém bodě**.

Situace po 1. světové válce

Ke konci 1. světové války byl Sovův zdravotní stav natolik **vážný**, že již nebyl schopný pravidelně docházet do knihovny. Ve své funkci se dožil vzniku ČSR roku 1918 i následného vydání Zákona o veřejných knihovnách obecních, na jehož přípravě se intenzivně podílel.

Počátky samostatného Československa byly příznivé pro osvětové snahy a tak mohl být 22. června 1919 vydán **Zákon o veřejných knihovnách obecních**, připravovaný před první světovou válkou, který ukládal městům a obcím zřizovat knihovny. Zákon se bohužel nezabýval problematikou větších měst, které knihovny měly, ale které postrádaly odborné řízení a vzájemnou spolupráci s ostatními knihovnami. Městská knihovna v Praze se myšlenkou centralizace knihoven zabývala již před vydáním knihovnického zákona (t. j. před vznikem ČSR), což byla v té době revoluční myšlenka v celém Rakousku-Uhersku.

Praha se dále rozrůstala, ve většině připojovaných obcí byly knihovny a tak se plně ukázala potřeba **centralizace**. Městská knihovna začala zpracovávat veškeré údaje o těchto knihovnách a připravovat koncept budoucího sjednocení. Celým úkolem byl pověřen **PhDr. Jan Thon**, tehdejší zástupce Antonína Sovy, a po jeho odchodu jeho nástupce. Usnesení ze dne 4. července 1919 dává pokyn, aby byl shromážděn veškerý materiál týkající se centralizace

veřejných knihoven a aby byl vypracován jednotný **plán** pro úpravu těchto knihoven na území Prahy.

Sova chtěl odejít do důchodu až v roce 1922, ale jeho zdravotní potíže se zhoršily natolik, že v únoru 1920 podal žádost o předčasný **důchod**. Když Sova odešel do důchodu, navrhl nový ředitel knihovny **Jan Thon**, aby bylo v knihovně zřízeno **oddělení Antonína Sovy**. Návrh byl 19. května 1922 schválen.

V této době ještě Jan Thon vyjadřoval Sovovi a jeho práci **úctu**. Jejich vztahy se záhy změnily. Na vině tomu byly zejména politické důvody. Jan Thon se stal redaktorem kulturní rubriky Národních listů, které byly ústředním orgánem národně-demokratické strany. Ta stále více vystupovala proti demokratické politice v zemi a proti všemu pokrokovému. Sova stál na straně demokracie a socialismu a na straně Masarykově, kdežto **Thon** psal pro noviny, které prosazovaly opačné ideály a proti Masarykovi **brojily**.

Tím definitivně **skončila éra Antonína Sovy**. Na rozdíl od knihovny Umělecké besedy, na Městskou knihovnu v Praze Sova s velkou láskou nevzpomínal. Naopak po letech marné práce pociťoval touhu zapomenout, jak vyjádřil v jedné ze svých básnických sbírek:

„...já jsem též zapomněl své třicetileté práce, která
v úřadě kdesi leží jako mrtvé tělo
v zaprášené rakvi pod papírovými věnci.“

(Krvácející bratrství, 1920)

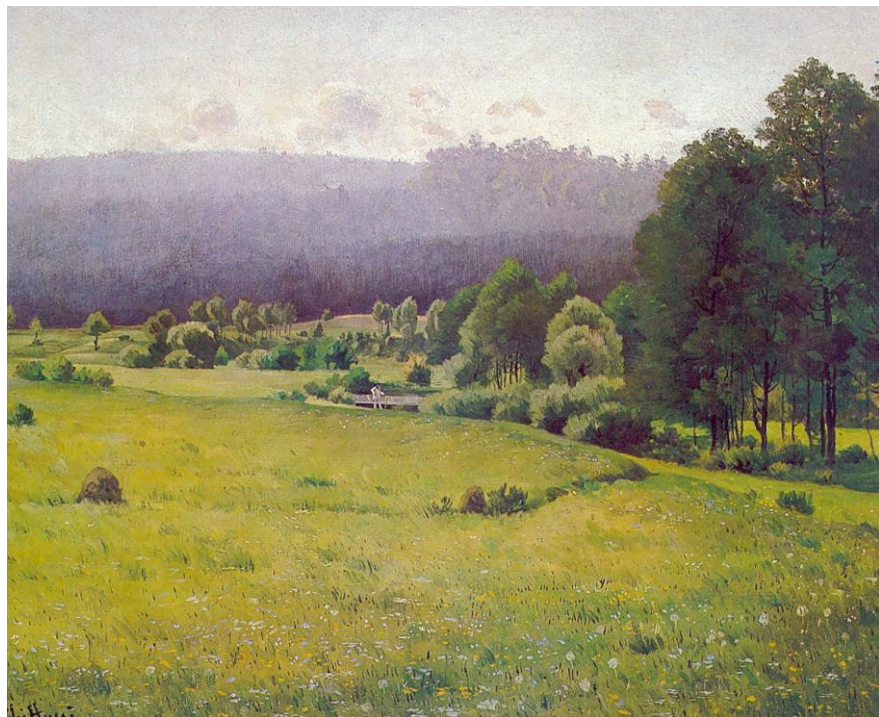
Změna nastala až v roce 1923. Vrchní ředitel Pražské městské pojišťovny, Antonín Šebek, podal **návrh**, aby byla knihovně postavena **nová budova** na náklady pojišťovny. Návrh byl dozorčí radou schválen 7. února 1923. Bylo rozhodnuto, že knihovna bude stát na nezastavěných pozemcích asanačního bloku XXI. mezi ulicemi Valentinskou, Kaprovou a Platněřskou, kde se nyní nachází budova č. p. 98. Budova byla jednou z **nejmodernějších** v Evropě

a svoji zásluhu na tom měl i její tehdejší ředitel PhDr. Jan Thon. **Pro veřejnost byla knihovna otevřena 28. října 1928.**

Praha se svými úředníky se k Sovovi nechovala s patřičnou úctou a uznáním při jeho usilovné práci, ale to ještě nebylo nic proti tomu, jaká situace nastala po jeho smrti. Až po pohřbu vyřkla naše pravicová buržoazie **pohrdání** nad „naivním básníkem“, nikdy mu nemohla zapomenout, že se v tolika básních zastal utiskovaných.

Několik prvních projevů J. Thona, které oceňují Sovovu práci, pak na pozadí těch, které Sovovu práci shazují, vyznívá neupřímně. Na nich vidíme, jak se postupně vyvíjel Thonův vztah k Sovovi od záměrného mlčení tam, kde měl mluvit o básnickových zásluhách, přes neúplné líčení jeho práce až k přímým útokům na Sovu. Nezůstalo však jen u tohoto, začalo se měnit i hodnocení Antonína Sovy jako básníka. Literární kritika, v čele s Arnem Novákem, najednou Sovu shledávala citlivkou, ženskou duší, myslitelsky bezvýznamným a nepravdivým básníkem.

Přestože Antonín Sova položil základy Městské knihovny v Praze, vybudoval katalogy, zavedl výpůjční systém a celkově se zasloužil o růst knihovny, byla jeho záslužná práce zapomenuta ve světle jeho nástupce PhDr. Jana Thona, za jehož působení se knihovna konečně dočkala nové budovy. Díky této události byly vyzdviženy Thonovy kvality a Sova byl jako knihovník zcela zavržen. Nikdo už neviděl překážky, kterým musel čelit. Veřejnost viděla jen jeho selhání.

Antonín Chittussi: Údolí Chrudimky, olej na plátně, 1887.

K půjčení v knihovně: [RS 294/R](#).

Antonín Sova jako básník

Vítězslav Nezval ve svých **Moderních básnických směrech** napsal výstižnou charakteristiku Antonína Sovy jako básníka. Podle něj je Sova vedle Otokara Březiny a Karla Hlaváčka **nejvýznamnější český básník**, který použil ve svých básních symbolistické techniky. Nejvlastnější básnickou polohou Antonína Sovy je citlivý a „nervní“ básnický **impresionismus**.

V části svého díla se **Sova** dopracovává k hymnické lyrice velké obrazové a myšlenkové intenzity. Jeho poezie byla pro svůj zpěvný lyrismus často zhudebňována. Antonín Sovu je možné považovat za most mezi českým **symbolismem** a poezií, která se inspirovala citovými a životními obsahy. Mezi jeho nejznámější básnické knihy patří: *Květy intimních nálad* (1891) *Vybouřené smutky* (1897), *Údolí nového království* (1900), *Ještě jednou se vrátíme* (1900) nebo *Dobrodružství odvahy* (1906).

Zajímavosti o Antonínu Sovovi

Sovova planetka

Po básníkovi byla pojmenována jedna z planetek, která byla zpozorována 29. září 1980 v Kletě.

Muzeum Antonína Sovy

Muzeum vzniklo v Pacově v roce 1908 a původně bylo založeno jako vlastivědné muzeum. Ve 30. letech 20. století se muzejní sbírky rozšířily o literární pozůstalost básníka Antonína Sovy a o pozůstalosti dalších významných rodáků.

Naučná Sovova stezka

Stezka je 12 km dlouhou trasou, která vede z Pacova přes obec Bratřice a vrch Stražiště do Lukavce. Značená turistická trasa dále pokračuje z Lukavce na Načeradec a Velký Blaník. Po cestě jsou umístěny čtyři informační tabule, které informují o jednotlivých obcích a básníku Antonínu Sovovi.

Z historických zajímavostí se na trase nachází: Městské muzeum Antonína Sovy v Pacově, gotický kostel sv. Michaela v Pacově, renesanční zámek v Pacově, park Antonína Sovy s památníkem a uloženými ostatky básníka, zbytky sklárny z 18. století, barokní kaplička v Bratřicích, kaple se studánkou z 18. století pod vrchem Stražiště, zámek v Lukavci a barokní Hříbek v zámeckém parku v Lukavci s expozicí A. Sovy.

Je třeba si připomenout, a proto vyšla tato e-kniha, jaký význam skutečně představovala činnost Antonína Sovy a jak velký přínos měl pro vznik a rozvoj knihovny. Na to bychom neměli zapomínat.

Zdroje

ČERMÁKOVÁ, Zdeňka. *Městská knihovna v Praze 1891-1991: sborník*. Praha: Městská knihovna, 1991. ISBN 80-850-4108-1.

NEŠPOROVÁ, Zuzana. Antonín Sova – knihovník. Brno, 2006. Absolventská práce. Vyšší odborná škola a Střední odborná škola informačních a knihovnických služeb.

NEZVAL, Vítězslav. *Moderní básnické směry*. V Praze: Dědictví Komenského, 1937. 284 s. Dědictví Komenského; Kniha 377.

Antonín Slavíček: U nás v Kamenických, olej na plátně, 1904

K půjčení v knihovně: [RS 1408/R.](#)

Ještě jednou se vrátíme...

Ještě jednou se vrátíme...

Ještě jednou se vrátíme zamyšlení, kde prudce
květ voněl, že svedl nás z cesty, když šerivým stříbrem tekla
nad potoky večer, a ještě jednou se vrátíme,
kde píseň jsme slyšeli z oken, jež hleděla k zahradám zmlklým.

A ještě si vynajdem jednu stezku a jeden háj v horách
tak celý podzimem jasný, v tolika hýřících barvách,
po roztržitých akordech echa budeme pátrat,
po tichém a pružném kroku, zda tajemné zanechal stopy.

Duše, do níž se zařizly vzpomínky, vyleje v travu
tolik lyriky kanoucí v pryskyřičných krůpějích,
své větve vysoké, tmavé, vykoupá v podzimním slunci,
svůj štíhlý kmen protáhne šerem v mýjící mraky; –
to všechno v jediné chvíli, na stezce sešeřené
a v hodinu západu, která tak sevře nebohé srdce.

Před jarem

Děšť kalný bije do oken,
se vzteklou vichřicí bije,
a dlouze zpívají, zlomené kývají
v něm suché rákosiny,
a šumí bolestně
tím neživým zvukem
ospalé, vyšeptalé
mrtvoly přešlé vegetace
nad prorvami jarních vod.

Už starý despota
se stěhuje z lesů a hor,
ten věznitel tajného žití...!
Už leze zavilý zbaběle
v tom hávu špinavém,
a zvětralými krami
tluče do jezův a bije do mostů
a vztekem rozlit
rve černou zem s ručejemi
a hází stříkavě
svou zpěněnou slinu!

Ty starý despoto,
měls čas, ano, měls čas!
A klid' se z hor!
A klid' se z lesů černých!
Na vchody chatrčí
když leh jsi tíhou příšernou,
kolik jsi duší uděšoval
svým rozleptaným bělem
tam na samotě,
kde skřípal smrk
nad cestou zavátou?

A ruce jsem zamnul
a vykřik do dálky
a smál jsem se radostí,
když zbaběle, měkce
žvatlaly pod okapem kapky
se střídající,
a dole hučelo to v údolích,
pod mlhami stěsnanými,
jak z umrlčích šatů by vstávala
po životě lačnické bytost, –
a k severu a k severu
to burácelo.
A hlava moje byla jasná
a srdce zvolněné,
jak o vzkříšení zvon
když slavnostně bije.

Mdlé března paprsky

Mdlé března paprsky stonavé, pohledy féerické,
jak snící, nemocné dívky, vzdušné, anemické,

bledé a nerozvité a třesavé, po dlouhém snu
s prsty z bezové duše a s vlasem podobným lnu,

jíž po krizi přestálé zvědavě, vtíravě zrak se zdvih
a pije zem a pije vzduch a pije zvuky a barev mih.

A kroky jsou nejisté, mdlý úsměv a láska k životu zas,
i opilost mdlá a nad vším ten divný, naivní žas,

ty oči rozevřené vše pijí a hltají vzbouřeně
a myšlenky se předou volně, vzrušeně, zmateně.

Mdlé března paprsky, pohledy féerické, stonavé...
Jsou zahřátý louky staré? A vrby kotlavé?

A duše zoufalé? A děti na slámě, vedle dobytka
co na prs čekají? Ta v bídě svedená Markytka?

Ti bezzubí starci, jichž srdce je rozbitý střep,
žít nechce! a vzdoruje! nechce! a ponuře staví tep?

Jasný den

Dne rozlilo se tiché, bílé moře
a v lůžku ještě zatopilo mne,
radostí sladkou udeřilo,
radostí šílenou! –

Hořely plachty bílých, drobných mráčků,
zcuchány větrem snivě bijícím
do trav a stromů měkkým křídlem,
přes probuzené vsi.

A ven a ven, kams na kraj černých lesů
s havranem leskle modrým zakroužit,
a na kořeny vydoupnalé
se spustit ponuře!

A ven a ven s motýlem pasek světlých,
s motýlem smutečným a s kobyolkou,
s červeným bříškem v rudých cestách
jež lítá frčivě!

A ven a ven... Takový svátek slunce,
takový svátek vůně bláznivé
a smíchů zalykavých
a rána světlého!

Dnes lodníci, již vezou mrtvé znaveni,
by měli odpočít si, ustat chvíli
v plavení do neznámých krajů
při písniích smutečních!

Ospalá píseň

Tou cestou pustou, prořatou v tmu lesa,
nad níž se křivé větve klenou
a měsíc teskné šero bledé
propouští po jehličí,
můj vozka zvolna jede.

A nákolesník zvoní,
nárazy, dupot koní
ztlumeně, jednotvárně splývá
ve skřípot vyschlé osy.

Ospalou bzučím píseň,
tu, kterou vozka zpívá.
Vzadu se líhnou bílé
mlh nebetyčné hory,
za mostem vprostřed lesů.

Jak šňůra natažená
bez konce je ta cesta,
se zelenavým vedle
podrostem lkavých břízek.
V nich jemně prška sténá,
bubnuje v svadlé listí.

Jak vypuštěný motýl
ze ztuchlé světnice,
má duše těká kolem
večera zhaslým ruchem;
na drahá místa sedá,
otřená křídla zdvíhá.

Děšť teplý šumí vzduchem. –

Kams usláble a dlouze
jak nezvolněná tíseň
do neurčitá mizí,
při kmitajících hvězdách,
pod černých větví tmou,
ospalá naše píseň.

Letargie dozrání

To šumí břízy nad tichem vod,
den mlčí červencový,
na horách trávy sžehnuty jsou
a žloutne křoví.

Spí léto horké na dně luk,
puškvorcem voní,
a vážka za vážkou se shnilých vrb
se k vodám kloní.

Vše ztichlo. Jen ospalé vany se dmou
v tom nejsladším spaní.
A paprsky výskají, vlny se třesou
pod slídovou strání.

A léto horké na dně luk
po krajích jde lesa;
a starých a uschlých se chytá vrb,
že pod zráním klesá.

Než přijel vlak

Za noci modré, modré a tmavé,
pod světlem luceren znaveni jdem.
Mraků vor stříbřitý ve výši plave
přes měsíc krvavý, hledící sem.
Děšť přestal plískati. Kukavých žab
přes černých vagónů nehybné stěny
hlasy zdvih vítr a slábl a sláb,
a sena výparem zavoněl zmdlený.

Jak moucha vzbuzená těžce se vznes
za lesy, pláněmi vlaku huk známý.

Sbohem! Ta podivná návštěva dnes!
A my jsme byli tak sami a sami.
Nic jsme si neřekli. Dlouhý byl čas.
Banální slova. Otřelé fráze.
Ani sám nevím... odjíždím zas,
a přece zdá se mi, snáz je mi, snáze.

Deštivé jaro

Přes lesy deštivé jaro šlo, přes rozlité prškami vody,
přes obrysy mlhavých vsí, přes vrby nad zmlklými brody,
eh truchlivo! Deštivý soumrak rozestřen na polích svrasklých,
jak tisíce střepin leželo vodních zrcadel prasklých. –

A na mýtích, pastvištích, na prazích chalup vymřelých
mdlý dešťových kapek smích, šept starců zmrzelých.
Jen k večeru zřídka všechno se otrásl ze dna hlubin,
kdy slunce obrovskou růží z tmy vyžehlo, krvavý rubín,
to bylo jak fanfára zlatá, zrození, – smrt v něm však spala
a poslední vydechnutí. – Pak deštivá noc dál se brala,
vše smutno a zšeřeno, v oblacích sosny dýmavě čněly
a zvodněné louky se kamsi až za obzor rozlítí chtěly.

Hrst petrklíčů a krvavých máků a kopretin rád bych teď měl,
pro jednu mi drahou hlavu a sněžných spánků běl.

Večer

Jak pozdvižené, tenké, slabounké
sní břízy v polí sešeřeném svahu,
poslední slunce po vrcholcích těká,
cos hledá v dálce zmateně a teskně.
Svah mrtvě září, čím víc stoupá vzhůru.
V tekutém, smytém zlatě zaplaveny,
hor vrcholy se chvějí jako ze sna,
zdvíženy pokojně nad rovinami.
Zářivé ticho, nesmírné jsou hloubky.
Zmizelo slunce v úžasném hor tichu,
jen v jasů, zdviženém vysoko nad krajinou,
na vrcholech hor, stromů, starých věží,
ve smytém zlatě svém, však jasně, čistě,
ve vyzpívaných akordech se třese,
visionářské echo slunce hraje,
na zmrtvělých klávesách preluduje.

Po bouři

Přestály stromy bouři. Na větvích
květ opadal, tak bílý jako sníh.
A leží dole svát a rozdupán
línými stády, mizíci v lán.

Vroucnější vůně táhnou údolím
než jindy. Nevyřčeny, dechem mdlým
dýchaly včera, ale pláčou dnes
ztrát bolestí, již prudce voní ves.

Přestály stromy bouři za cenu
úrody příští, touhu ztracenu
ztajily v servané své zeleni.
Ó příští prázdnoto! Předčasná jeseni!

Slunce

Poledne v městě... Slunce oranžové
se v mlhu rozpíjí... Je smutné, bledé
a bez lesku a jaksi pohádkové,
a velké, plní zlatem nebe šedé.
Střechy se topí v strnulém tom svitu,
tabule oken, dráty podél domů,
pomníky černé, fasád řad a štítů,
koruny zakouřených, mrtvých stromů.

Má smutek barvy věcí ohořelých.
Jak bytost uvadlá a málo živá,
do zlatě liliových září schvělých
se nekonečností upjatě dívá,
má pohled zkamenělé zvědavosti
a naslouchavě v mlhy rozpíjí se...
To hory kdesi vzdychly do věčnosti?
Pláč kdesi v lidské rozpoutal se vřavě?

Nálada

Když klávesy zapomněly
na divokou svoji hru
a desky not západem chvěly
se červení cinobru,

pak hasnulo odpoledne
a dozářil horký den.
Prach nad stádem silnicí šedne,
nad cestou rozvířen.

Angrešty nerudnou ještě
a rybíz nevoní.
Zdá pivoňka tiché deště,
dech trpký je jabloní.

Ve zlatě se koleje třesou
skrz dvířka zahrady,
a biče praskají, nesou
vsí ztracených nálady.

Až do lesů vidět není,
skrz břízy bělá se mlýn.
Cíp rybníka jako rtuť mění
svůj přelétavý stín.

Já v dětinství bloudil polem
a takový byl můj žal:
jak velký bych umělec býval
a nikdo mne nechápal.

Díky hudci

Díky hudci, jenž teď housle vznesl do výše!
Tomu hudci, s vášnivým kolébáním
jenž své housle tisknul k hlavě skloněné,
struny zpívaly klasů uzráváním.

(Ne tak jako bastardní hudba oper
s leskem slavností, – ta mi studena jest! –
Tichým sunutím pláten, davů a dějů,
zmatkem barev a tónů, slov a gest!)

V jakém tichu drážděné sdílnosti
zavzlykal nástroj vášní vzkypěnou,
on se chtěl vyplakat teplými slzami scherza
objav mou duši zemdlenou!

Objav mou duši zemdlenou rozkoší šílenou,
tancem naivních veselí, úsměvy panenskými, –
chyt ji a stisk, že nemožno vydýchnout, vypil
ji tóny ohnivými!

Horečnatá noc

Noc horkým dechem země umdlívala,
na vodách rozpouštěla tmavý vlas.
Noc písní marných snů se rozzpívala
a za bezvětrí hasnul její hlas.
Sny, lovci znavení, v mech postříbřený
si uléhali. Dokola les čněl.
Jich oči žhavě plály zradou ženy,
samota lkala z divokých jich čel.

Sny, lovci znavení, ti dosud bděli
a zoufalé housle hráli tmou
a zpívali a hráli, smutně se usmívali
a monotónním hlasem provázeli
balady, které od dětství již znali:
O orlech zmizelých, jež se již nevraceli,
a o jelenech, kteří v dostřel nepřijdou,
na zoufalé své housle hráli tmou.
A o princeznách v zámcích propadlých,
v záhonu růží uvadlých,
jež s jinými se objímaly,
naposled ještě zazpívali.

Západ v srpnu

Pod osiky já lehám svadlé do trávy,
srpnový večer nade mnou se snes,
tak divný, průzračný, tak čistě modravý.

U nohou kosmatý mi lehá pes
a tlamou šlehá do chomáče much,
jimiž se černá nad potoky vzduch.

Z potoků vyschlých, kde již není vod,
van převívá se horkem přes trávy,
jež noří v požár slunce stvolů hrot.

Tam v dálce v směru tom, kde leží mlýn,
nevidných ptáků tiché řady mizí –
po zemi vleče se jich matný stín.

Nic nevidím, jen slunce kterak zhasíná,
schne, odpryskuje jeho zlato ryzí,
na jehož plotně komíhá se travina,

teď jako kahan je. – Kdos po něm sáh,
od lože země horečné a mdlé,
by usnula, jej nese po špičkách,

a mizí skrze stromy prořídle.

Nálada

A nikdy podivně tak
les rodný se nerozšuměl.
Já plakal bych rád,
jen kdybych uměl.

Ten ironický přísvit
pod těžkými větvemi.
Ten večer jak vleče rozbitá křídla
dnes po zemi.

A co se to listí směje
a co se chechtá tak suše?
Stomílovými kroky
kam chtělas, ó duše?

Osamocení

V pozdním již srpnu já našel jsem dědinu romantickou.
Prapor vál se střechy krčmy tam vysoko nad horským potokem,
zátoky vod a černavé tůně břízami stísněné blýskaly.
Zůstal jsem. Nevím již proč, jak začarovaný. Já zůstal.

V roklině hluboko ve skalách, sosny kde po stranách čněly,
byla má samota; skaliska vápenná kolem,
přes husté habřiny havrani šerí jen poklidně táhli,
stromy tam nahoře skřípaly, vedro se výškami neslo.

Předčasné večery byly, a rokle, kde dědina spala,
počala temnem se plnit a v sevřených dokola skalách
plných tak nahého lesku, vod černého prosakování,
jako by zlatého vína kdos nalil, žluť hasnoucích granátů stříkal.

Léto je dlouhé a klidné a dny jako křišťál jsou čisté,
a ten dech lesů nad hlubokým údolím bolívá sladce.
V zahradě krčmy jsem sedával zamyšlen po dlouhých toulkách,
chladná noc na rudých ubrusech kreslila husté své větve.

Jediné cizince večer jsem vídával, sedého starce
a dívku zamlklou, vysokou, v chrpově modravém šatě,
vzdušně tak vzdouvavém vážnými pohyby, krouživé vlasy
ztmavělé večerem rozváty padaly v čelo.

Pak byly noci, kdy sedal jsem na loži, dokořán okna,
bez hnutí vody a trávy že nevzdychly, netopýr do okna vrážel,
houpal se stín jeho po stěně, kol oken lyšaji táhli,
chlupatá tílka můr šedých mi vrážela ve tvář.

Jediné cizince vídal jsem z jitra zas, před chrámem v skalách,
před mší když utichly zvony. Za ranní a plouživé mlhy
srážel jsem bodláky před pustým průčelím kaple a pozdní
vídal jsem východy slunce při zdlouhavém hučení varhan.

S nikým já nemluvil, abych si nezkazil ilusí sladkých,
nechal tak přejíti léto a o nic se nestaral, tulák,
tělo své zmořené na slunci zhříval a díval se k nebi
na slavné západy, na stáda zvlněná v stráních.

Všecky dny pod vodopády mi šuměly ukolébavku
v horečku žhavého snění, jež tušilo zrození nové.
Mohu tak vyležet na znaku, nechat měnit se oblaka,
naprosto nechťt znát Evropy, jejích pirátů, jejích otroků.

Léto duše

A cítím... léto už mi táhne skrání,
kdy seschlé řeky zprahlá pije zem,
les trochu prožloutlý kdy kývá strání
s umdlených ptáků hlaholem.

Jasnější echa, čistší vzduch jde z polí,
sarkasmu vrány pokřikují z cest;
a rudý západ padá na topoly,
na dlouhou travu, drolící se klest,

a dlouhý den již po celé dny padá
k provlhlých strání odkvetlému dnu:
to léto už se mrtvém duše skrádá
i v obzor myšlenek i v mdlobu snů.

U zátoky

Modříny kolem louky rozsvícené
se v temné vody dívají.
Po travách, metlicích, van stíny žene.
Květiny zpívají.

Den zlatí daňkům bílé skvrny v hnědi,
a zrak jich strnul pátravý.
Zvuk rohu z dálky – smutné oči hledí –
zčeřené nad trávy.

Jediné moře, světél širá dráha,
slunečným zlatem chví se měnivá.
Nějaká plachost na všem váhá, váhá,
a nedůvěřivá.

Klidná krajina

Tichá šumí říčka v září
mírně slunná před západem.
Rybáři si sedli staří
na písčném, horkém břehu.
Večer má svou modrou něhu.
Vlny zdola dýší chladem.

Rákosí se mírně čeří,
zátoky se sotva zvlní.
Kopce s lískovými keři
voní vysluněným zráním,
žluna stálým přelétáním
pohybem pláň příkrou plní.

Stezka ku vsi vyšlapaná
mizí stráně na vrcholu.
Samý jeřáb, třešeň planá,
jalovec a bříza samá,
vodou lesknoucí se jáma,
lesy suchých stébel, stvolů.

Drobných kopců vlny plynou
za obzor kams v místo jedno.
Kopce dávných zlatokopů
v obzor šíjí svoji stopu,
jako hroby pod travinou
v širo, v ticho, v nedohledno.

Samota

Les modře hučí z horských stěn.
A dolů pod horu
mír svítí sluncem napojen
a sálá až k obzoru.

Nad temnou sosnou ve výši
vesluje křídly pták.
Let jeho mé ucho neslyší,
jak mizí do oblak.

Kouř na obzoru tu a tam,
však obydlí nevidět.
Jsi na míle tu sám a sám,
pod sebou široký svět.

A ticho, jež svítí a rozvírá
své prostory nejzazší,
svým žářem se na tě opírá,
jak rámě ti nejdražší,

a přináší harmonický klid
na modrých vrcholech,
a počíná význam zjevení mít
i modlitby na tvých rtech.

Srpnové večery

Po veselých písňích ženců, po žatvě na lukách
mlh průhledná příze se věsila v údolí na vrby.
Kraj celý osaměl náhle, van jiné nálady táh
a v mlhách jak trosky pluly, jež věží se, nahrbí.
Jdou večery v srpnu... Vyschnuly vody. Vleče se pes
za línou kročejí mou vždy unaven v průsvitu háje.
A na zem ohnivé padají kruhy a hraje si les
s tím smutkem západu, tiše se usmívaje.

V groteskním světle

Široká, světelná záře se slila
nad krajem nemocné, sinavé země.
Večer je hasnoucí. Tesknota byla
na věcech kolem a ve mně, a ve mně.
Bylo jí tolik v barvách těch smytých,
ve stromech vztyčených do vzduchu temně,
v tónech jen vzlyknuvších, jakoby skrytých,
nejvíc jí bylo ve mně, ve mně.

Jako kraj z balady dávné, kraj bílý
v světle has groteskním, pohoří hasla.
Jak cesta z balady, kudy smrt v chvíli
pojede, sinavá cesta se třásla.
Napjal jsem sluch svůj, – jak jednozvuk hrůzy
vysoký, teskný tón much se třás jemně. –
Used jsem u cesty, skončiv svou chůzi; –
čekal jsem, – a ta tesknota ve mně.

Bolest svou romanci hraje...

Plachá samota kvílí,
vrby se krčí naslouchavě,
noc na tisíce mílí
sníh hází bílý.

Bolest svou romanci hraje
na kraji v sněživém lese,
duše smutného kraje
se chví v ní, třese.

Pasáž deskriptivní

Tu vilu pod lesem na travném svahu
se krčící jen slunce milovalo
a před večerem líbávalo dlouze.
A za ní, pod ní, tmavé, tiché lesy
až v obzor, v nekonečno sáhající,
rozteklé, bílé skvrny na paletě,
kdes dvorce v modře zelenavých čarách,
jímž lemováno čekankové nebe.

Tu o světě a o všem beze zvěstí,
mučivých vzpomínek a bez nadějí,
střásalo léto listy rudé mědi,
bolehlav před zápražím vадnul denně
a muchomůrek hlavy šarlatové
na krajích lesa hnědly v prudkých deštích.
Jen stařec veselý v nankinkách bílých
a služka v čepečku s bezzubou bradou,
pak já a bílý, obrovský pes žili
jsme v poušti té. Na vratech uzavřených
závora skřípala, po suchých šiškách
králíci harašivě přebíhali,
včel bzukotem vzduch zvonil rozžhavený.

Dny celé u potoku prochodili
jsme se starcem a slova nemluvili,
zlatistých pstruhů karmínové skvrny
s vášnivým obdivem jen prohlíželi
a k večeru pak mlčky, unaveně
(když puškvorec tou prudkou voněl vůní)
na most si sedli z kůlů tenkých sbitý
a sbalovali udic dlouhé šňůry. –

A jenom zřídka vzrušen slyšel jsem
výčitku, výkřik: jednotvárný tluk
třímané v černých pěstích sekery
v hlubokém lese, akord ztlumený,
tenounký tikot cestářova kladiva,
posupný pohled umdleného chodce
kdes v bahnitě, plazivé pěšině.

Studie

... Eh, to hnízdo. Řinčela
tam okna dostavníků příjezdem.
Ty vybledlé, třesavé květiny
tam odpoledním sluncem sálaly!
Náměstí s pitvornými pomníky,
ta temná podloubí,
kde oleandry stávaly, kde zřídka cizinec
rozplašil hejno holubů,
na dlani zrovna leží přede mnou.

I onu jizbu nízkou, skříně červotočivé,
tu celou zbídačelou rodinu zřím dosud,
jak plahočila se za soustem, slyším ji.

A mezi tím vším za záclonou růžovou
můj stolek studijní v špinavém koutě
s tím odlepeným, voskovaným plátnem.

Takoví lidé byli: „Měšťan“, říkal si,
on, zchudlý, žluče plný ničema,
jenž blábolil jak anarchista zavilý,
žvanivý stařec, smutný, posupný.
A žena jako fena štěkává
večery prokázala, kávu srkajíc:
„Hle, kdybys práci hledal! Všechny vyjídáš!“

Jen dcera jejich, svadlá, chorá osoba
s jakýmsi drahým jí, záhadným člověkem
v tu dobu s útěžkem, s jakýmsi člověkem,
jenž nepřicházel po tu celou dobu,
o němž se mluvívало pouze tenkrát,
když „nestydo!“ jí všichni spílali,
ta choulila se mlčky k svému stroji
a práce těžce od ruky jí šla.

Měla tak drsné, v kroužcích nepoddajných
se vlnící, ne z jejich rodu vlasy, tak vzácné vlasy!
Pleť popelavě hedvábnou a suchou,
mdlé, velké oči nevyspalých žen,
jež barvily stíny dojmů prchavých.

Zde smutek rozporů slabochů duševních
tok nelogický valil... Jak jí popelavá
pleť hořela vždy studem! A jak velké slzy
se zavěsily na víčka, když v přítomnosti mé
ten „měšťan“ s patosem ztučnělých herců
zasyčel častokrát: „Neznám tě, nestydo!“ –
a dále bral ty její groše krvavé.

Smrt

Tolik let už leží
a smrt přijít nechce.
Jaro jde... Pak sněží...
Pak jde jaro zas.

Stará kmotra soudí:
zas jí bude lehce, –
ale choré bloudí
prázdnem kalný zrak.

Chorá věčně spící,
s bezútěšnou mukou. –
V bezkrevné té líci
víčka uvadlá.

Přišly kmotry k dívce –
těžké hůlky rukou
leží na pokrývce.
Hasne, hasne den.

Večer již se blíží,
slunce okna zlatí,
padá zahrad mříží
lůžka na okraj.

Vzdychla churavící; –
nad ní visí svatí
černí mučenníci
v rámech zlacených.

Zraky vytřeštila
vzbuzená tou září,
udiveně pila
světlé zjevení.

Zjevení se vláčí
v prosvitavém šláři,
kmotry kolem v pláči
chřestí růžencem.

Protáhla se, vzdychla
a v pláč kmoter divý
vychladla a ztichla;
hrozný skončil den.

Mrtvá, krásná ležíš.
Bůh byl milostivý.
Pochválen Pán Ježíš,
Panna Maria.

Jízdou

Na prsa moje se melancholie vsála tak staře:
Po létech člověk nerad ty shrbené chatrče vidí.
Hle, lněné ty vlasy a modré ty oči a zamlklé tváře,
ve dveřích kořalen na slunci s vlajícím vousem židi.

Nejkrasších dívek tam neuzříš mámit okem žhavým,
do měst dalekých prodána krásná jich bujná těla.
Viděls je někdy kývati úsměvem jihu plavým
za okny v ulici staré, když teplou nocí se stměla?

Viděls je někdy? Viděls je plakat na rozích domů?
Viděls je pod lucernami na březích ležící, s vlasy
zablácenými proudem a na nich ty zelené řasy?

Kolem mne fičí k městu na saních babice Bída,
patnáctileté dítě tam veze. – Řad ubíhá stromů. –
Oči má černé, rty rudé a tváře bílé jako křída.

Háj chorých při sanatoriu

Zpěv ranní resignace háj pěl churavých,
v nesmírném tichu bílé skvrny slunce plály.
Vzdech časem bolestný se z horečných rtů zdvih,
jež tichly lítostí, že právě umíraly.

Drobounké dívky vedly slepce shrbené
a v trojkolkách se vezla mroucí těla;
na čelech vyryto úporné „ještě ne“,
na pleti znavené, jež vybělela...

Ač slunce hořelo, háj voněl šťávou míz,
pupenci bledými plamínky prokmitaly,
háj v tichu nesmírném měl rudožlutý rys
a ti zde jak by při ohních si ruce hřáli,
při ohních podzimních a zhasínajících.

Vzpomínka z jižní cesty

Pohoří dlouhých stíny v jezeru
zelení temnou pruhu tmavé kladly.
A lodic bílé plachty létly k večeru.
Kdos blouznil, vzepřen lodic na zábradlí.
A zřel, jak zámky zrudly, v blízkém pobřeží
v posledním zlatu parník jak se ztrácel
a kterak večer do vln vykrvácel,
hor do vrcholů, oken, do věží.

Pak, jak by žhavé uhlí zšedalo.
Po stráni bílé město s vrchu běží.
V jezeře, zdá se, poklad hledalo.
Snad štěstí ve svém vlastním obraze?
Jak žena, vínem zpitá, přeblyže
by do zrcadla zřela, blouznivě?

Již noc... Jih voní prudce, ohnivě.

Ze skicáře umělcova

Jak louky zbělely rosou! A bylo ticho. A kroky hasly.
Po domě roztékané šero vonělo jakoby bezem.
Na stráních protějších bílé ovce dosud se pásly,
vrby snily, olše snily před šumícím jezem.
Zmizely ovce na stráních, vzduchové vlny zchladly,
hodin hlas ve všech síních nestejně intonoval.
Měsíce modré odstíny v podlahu síťově padly
a ten bez k omdlení okny se rozdychoval.
Bylo to u moře blízko. Ve dvoře hotelu zdola
talíře chřestily v hovor, doupnáci broukali z římsy.
Na moře myslím. Nemohu usnout. Z dálky cos volá
něčím tak obrovsky cizím – a novým čímśi.

Introdukce do pohádkové noci

A Podzim vylez z rákosí. –
Jen dýchnul, mlhy padaly,
a plakal, vyl a skučel tmou
jak roztesknění šakali.

Večerní zvony u lesů
z mlh jeho se již napily
a říší kouzla letěly
a pak se nocí ztratily.

Sny do tmy vyšly po špičkách
a po listí tápají v tmách,
po mechu, kůře, po skalách
a po vodách jak v mrákotách.

A u sesutých klepou bran,
u zámků, pustých ze všech stran,
jichž sály mrtvý proudí van
a v okna buší hejno vran.

Žilnatých stromů kořeny
jsou černým potem zroseny,
že na nich kohout bude stát,
jenž v půlnoc počne kokrhát.

Tím podzim zdá se mluvit...

Tím podzim zdá se mluvit: zbarveným
divokým vírem pršícího listí.
Nějakým smutkem hlasu zbaveným,
umíš-li tajně čísti.

Znáš srdce mého ticho klamavé?
Nelže, ba není ironické.
Nuž, sáhni si naň: jak je krvavé.
A smutné jak a lidské.

Hlasy večerní samoty

Les nad řeku kosmaté větve věsil
jak smuteční závoj černavý.
Pták vylét, jenž kročejemi se zděsil,
a zapad jak kámen do trávy.

Pak bylo už ticho... Jen bledá řeka
jak olověná se nehnula,
kol dokola tráva bujela měkká
a přes břehy k tůním se přehnula.

Vše kleslo do tmy, chlad vlhký vane.
Oh, osamělosti jak smutek jal.
Jen jedno světlo jak začarované
se dívá z výše temných skal.

Teď z dalekých dědin rozhlaholily
se zvony v předvečer sváteční.
Teď... jako by kdosi, kdo nemá již síly,
zavolal z řeky... a zmizel v ní.

Scénérie

Jak přízrak chmurná krajina
je šedá, zmlklá, vymřelá,
zarudlé slunce zhasíná
jak láva zchladlá, vyvřelá.
Vod přerývaných hladina
v mlhavých dálkách zmizela.

A u vod na skal ostrohu
zřícený zámek ve výši
ční v zachmuřenou oblohu.
Se srázů šum se neslyší
shrbených jedlí. O bohu
snad kážou zmiji, slepýši.

Zakletým tichem přešlých dob
gotické zívá nádvoří,
mech rezovitých žloutne skob,
les bodláků v něm táboří
a všecko mlčí jako hrob
vklíněno v temné pohoří.

Tu hnízdíval sup vzpoury as,
tu kdosi zradu králům kul,
král, dravci milí, zchytal vás
a k zemi kopím přimáčknuł.
Sup poslední když zvěšen zhas,
hrad tajemstvím se rozpadnul!

Ponurý večer

Zelení trav jde smutek ku přívozu.
Potok ztěžka sivými parami dých.
Ve starém parku, kde se toulají srnci,
listí měď' zavlhlá kane sivostí jich.

Skrze staré duby měsíc zamrazil bílý,
nad močály sehnul se jako žíznivý pes.
A pil zticha – (houby a žaludy hnily
v černých vodách). Tam ve výši kdes

vítr plakal, skřípavě kaštany rozhoup,
cinknul v skleník, spadnul a rval se s tmou.
Vztekle udeřil v červenou kůru zdivených stromů.
Potmě se s kýmsi rval. Pak zmizel mokřinou.

Krajina v mlze

Zahrady voněly podzimem,
chřestivým tancem lupení.
Květiny s řapíky fthisiků
plakaly žlutými odstíny.

Plaché jdou stíny večera
po stezkách horečně zvlhčených.
Bez ptáků větve ztišené
v mlhách modravých kývají.

V koutech usedlo mlčení
před zítřkem stařeckou obavou.
Květiny zvadají lítostí
před příštích vegetac nádherou.

Mlhy tu zbásnily krajinu,
visuté mosty a stězně zřím,
hrbaté křivky tušených měst!
Ale že moře znít neslyším?

Mně stesklo se po máku červeném...

Obrovský palouk v slunci zvalal k podzimu
a čápi táhli nad ním. Stromy svlékaly
se z žlutohnědých kostýmů.

Vichřice třesavé a prudké úhozy
jak starci za nocí sténali, šeptali,
co bdí při lampách v nudě nervosy.

Mně stesklo se po máku červeném,
mně stesklo se. Po nebi žeravícím,
blesky a bouří zchlazeném,

když po divokém vytí vod se dní
žlutavé světlo nad paloukem spícím,
nad zlatem žit v nádheře poslední!

Ještě krajina

Už listopad. A holé kaštany,
bezlistné, trčí v mrak, jenž s nebes visí.
Ledových vichrů prudké závany
pláč stromů, jak jdou párem cestou, křísí.

Sníh cítit kdes, však dosud nepadá.
Zem mlčí, ale dosud mrtva není.
Jen zmírající, tichá, nemladá,
sny jejíž těžcí, šedí, olovění,

má chladný, bledý měsíc nad sebou,
oblohu němou, město na úpatí
černavé se záludnou světél hrou,

zlysalé háje, za nimiž se tratí
pár lidí odraných, již bůh sám ví
proč k městu tíhnou, polonazí, belhaví.

Agónie večera

Jak listí dlouze šumí.
Ostrými tóny tmavnou
vysoké, štíhlé buky,
chlad šera strásají.

Jde bolest za bolestí
a jde za smutkem smutek,
jdou stíny pustou travou,
tlumí se jejich krok.

Luh zchřadnul sklonem léta,
po bouři voní prudce
i s bolehlavy svými,
se třtinou bahenní.

V šeravou jeho přízi
západ své tóny mísí,
to udivené světlo
v akordech vysokých.

Úzkostně, zaškrceně
v kraj nebe zatlačeno,
z poslední svojí mety
do kraje vykřiklo.

Hned zatřásly se stromy
a houstly v koutech stíny
a v agónii šera
se v dálky protáhly,

a hrbily se do tmy,
do horké, vlhké vůně,
již tancem rozvířily
nevidné bytosti,

zkaď na údy a víčka
jak lítostivá hudba
mdlé, altruistní lásky
by měkce kapala.

Měsíc v zimě

Jak černý, černý je, ponurý les
pod bílou střechou sněhu.
Ten měsíc se dívá ze strany kdes
nad obrysy mlhavých břehů,
nad hrbolatou roklinou
se dívá mlhy průsmykem
a dolinou, bezhlasnou dolinou
je strnulým hrůzy výkřikem.

Po jeho modru se leskne sních,
po jeho stínu se točí lesy,
po jeho hře smutné led potoků dých,
běl mlhy se jeho modra děsí,
po jeho hrůze mlčenlivé
se třeslice chřestivě hnuly
a oblaky letem jako divé
 pryč od něho zděšeně pluly,
bezlistý v stráních úpěl keř,
ba celý kraj chtěl zaplakati.

Oh, já znám věci, osoby, zvěř,
jež musí smutky rozlívati.

V ledovém objetí

Zmateně větry kvílely, jak nad někým, kdo nežije,
a zpívaly, jak nad rakví tisícihlasé rekvie,
jen v dálce kdesi odlehlé v roh krátce zadul postiljón,
a ze vsi, v horách pohřbené, se závějemi prodral zvon.

Mrak vran se povznes nad sněhem s kráкотem, vřezal perutmi
se v mrtvý vzduch a zdálo se, že odlétá s ním trochu tmy.
Sněžilo tiše k půlnoci a od půlnoci k ránu zas
a vše v svém stiskal náručí, až zapraskalo, děsný mráz.

Vše bez hlesu a výhledu a jako my, den bez zájmu,
sníh padá, padá, kupí se a přibývá ho potajmu.
Noc nadešla zas bez luny, je beze zvuku mrtvý důl
a zdálo se, že lidský rod tu nedlel, nežil, zahynul.

A já se bál, že v duši tvé též pějí zmatky o smrti,
očistný, lítostivý pláč že kouzlo ledu nezdrťí,
že sny tvé všechny mrtvy jsou, jež dívaly se v okna má,
že odešly, se ztratily za dalekýma horama.

Miloval jsem ty večery...

Miloval jsem ty večery, když vichřice hučela v horách,
dřevařovu chatrč, jeho psa, jeho vyrudlou houni.
Na jeho šedivých vousech ledové kapky nejvíc zářily,
když vznícený oheň ve vychladlém krbu
ozářil psa a pilu v koutě, džbán hliněný, vlhké dříví,
jež vonělo pryskyřicí, stůl s černými lavicemi,
a mísu, jež kouřící voněla v pološeru.

A než se nasýtí pán a jeho pes, já zřel
v úplňku hory, stráně, lesy, pláně daleké
modravě svítit, – moře světél hořelo
na tichém, bledém nebi a vše v mystickém
jak vytržení zkamenělo by. –
A v šeru tom ať o Kristu se mluvilo či zjeveních,
neb o zázracích, o vsích dalekých a městech u moře,
o skrytých pokladech a hradech tajemných,
o pannách krásných, bledých sirotcích,
o lodích v bouřích zmizelých, o lesa tajemstvích,
vše mělo kouzlo oné modré záře
se strání bílých padající do chatrče
a drsnou jistotu vřelého toho srdce
bílého druha, dětinského starce.

Bílé město

Na ledu řeky v světlech zrcadlí
se města polosmyté nábřeží.
Jen tu tam bílá vločka zasněží
a vzduch se nehne vanem, prochladlý.

Budovy úzké hroty nad věží
jak sáhaly by do tmy tykadly.
Uhlíky do tmy bílé vypadly,
to mívá tramvaj... Noci záleží

na zrcadlení světél rozvátých,
na tiché, smutné, bílé kráse všeho,
na chvění sněhu na všem krystalného,

na stromech sněhem zkvetlých, košatých,
na pruzích střech, jež pod lunou se bělí,
labutí peří jak by skvostné měly.

Zpěv noci vánoční

Střech bílý sníh se skvěl,
pak zhas a tmy se zalek.
Zpěv v duši uslyšel
jsi blížiti se z dalek.
Zpěv haleluja stín
prošlehnul jasnou září.
Zří z okna do hlubin,
a zdá se samotáři:

Hvězd jasných na domy
se navěšují světla,
v mlh bílé průlomy
a v okna mrazem zkvětlá.
A teď, teď andělé
se na bílé snášejí střechy,
zář nebes na cele,
zpěv zpívají míru a těchy.

Samota milenců

Samota milenců

Byl tichý háj a unaven zpíval dlouze
a zdřímnul a zalknul se v staletém echu.
Pod sluncem poledním voněly krvavé jahody
a parnem se rozdýchnul samet mechů.

To dřímalo těžce mlčící boroví!
Jen tvoje rty vlhly vůní svou planou.
A zelená ještěrka! Jak blýskla šustivou travou!
A zahnědlé skvrny slunce jak větvemi kanou!

O slyšíš vzkříšené zvony? Prudkým zaváním z neznáma
tvé srdce se rozdulo opojnou, vítěznou slávou,
na nejvyšších věžích snů, kam možno jen jednou dostoupit
před nutným pádem a bolestí krutou a žhavou.

Ani nevím...

Ani nevím, mám-li zajásat, anebo smát se, anebo plakat.
Vítr je tichý a lákavé ráno, jasné zvony
v dálkách se trhají v lesích jak servané pavučiny.
V tolika keřích zahrady slunce hoří,
na zamžených hroznech chytají ptáci jeho zlato,
každá krůpěj rosy, každý kamínek v písku,
každý stonek a rozvité květy, hrany schodů,
okraje vyschlého bazénu s povadlým listím,
každá chvěje se trávka.

Tu vůni mrazivých jiter sál bych dlouho.
A nevím ani, mám-li zajásat anebo plakat,
když myslím na ni, kterak „dobrou noc“ napsala v prachu okna
a kterak včera večer dlouho do noci snila:
to všecko o mně,
usmívajíc se nad hasnoucí lampou,
již s rozpuštěnými vlasy.

Hle, květy na jejích oknech, hledících v zahradu, pohnuly se
a celé slunce, rozbité o skleník, řítí se v pádem
do okenních rámců, kam víno své vetkalo hrozny,
a na její čelo a na její bohaté pletence vlasů,
a na její oči, jež z dálky se usmívají...

V té vůni mrazivých jiter má zraje láska.

Largo dlouhých večerů

Z luk chladné trávy šumí píseň večerní.

Je ticho nesmírné.

Z mlčících sosen prořídých

žluť západu tak zvolna stéká v tůň potoka,

po šedých balvanech a zvlhlém písku, po kapradí,

po černých vlasech jejích a po těch rukou hebkých,

stínících temně zamyšlený zrak.

Ó kterak ticha byla, vášně její vybouřily tenkrát,

když octli jsme se sami v skalách bazaltových;

nad námi hejno racků jíkalo

a sosny skřípající pod skalami

šuměly v parné vůni ostružin.

Tu sedala tak zamlklá na šedém balvanu,

když strání protější věž černá zdvihla kříž

do posledního slunce zlatých záchvěvů

a roztřásla je, oslepujíc září večera,

až její sladký obličej tak vzdušný, průhledný

se býti zdál, ne z toho světa, zakletý,

a pohádkový, němý, neživý.

Ó, mlčívati jsme. Proč? Bylo lépe

tak mlčet. Bylo lépe,

a ruku v ruce dívat se na dlouhé večery,

hasnoucí teplo travin cítit, hvězdy potopené

skrz kapradí pod vodou kmitající,

stín černých raků pod písčítým břehem
a zcela ponořeni do samoty zvučící
vzdáleným zvonem, třeskem kosy, osamělým kročejem
a tónem ve výšce se vlnícím,
večerním letem hmyzu, nad vodami visícím
v chomáčích černých na modravém nebi.

A lépe bylo mlčet. Nechtěl jsem
vyplašit její duši, mojí podobnou,
plačící stejně, prudkou, divokou a smutnou,
jež v jaro lidí všech a v slunce lidí všech,
v to spravedlivé slunce nevěřila
tak zrovna jako duše moje,
v to slunce, nestejně jež daří paprsky
ubohé smrtelníky.

Ne, já se děsil nad ní, onou sladkou,
neb mnil jsem, právě ona
že mohla přec jen věřit v jaro, slunce,
tak mladá, krásná a tak nově vzrušená,
a já se bál jí, úzko bylo mi,
že pouhým echem mojí duše byla její duše,
jež rozbíjí se v bazaltových skalách,
tím echem, které vyvoláš rád jednou
a jež zní prázdně, když se stále stejně ozývá,
dnes, zítra, zítra, dnes, ó, dnes i zítra.

Kdo vám tak zcuchal tmavé vlasy?

Když ona přišla na můj sad, vše právě odkvétalo.
Tak nevrle a tuláčky v obzoru slunce spalo.

Ó, proč tak pozdě? řek jsem k ní. Poslední slunce na síti,
zvony mi v mlhách umlkly, jsou ptáci v travách ukrytí,

mé louky teskní vůni mdlou a vody sešeřeny jsou,
a přes přívozy stíny jdou a všechno planou je už hrou, –

že do daleka odplout chci kams na zelené ostrovy
a zdvím vlajky na stožár a bílé plachty, lanoví.

Vás tenkrát z jara čekal jsem... V obzoru modrý zvučel jas.
Já napjal struny z paprsků, by echem chyt se v nich váš hlas.

Nuž rcete, kde jste tenkrát byla? A pod jakými zeměpásky?
Nuž rcete, čím jste jaro žila? Kdo vám tak zcuchal tmavé vlasy?

Kde horké noci zpívaly vám v okna otevřená?
Má duše marně toužila tím tichem uděšená.

A teď! kdy nevzpomněl jsem snad, vše se tu chystám zanechat,
na plavbu bych se vydal rád, proč jdete vadnout na můj sad?

Pro nás tu slunce nehoří a nevýskají pohoří.
Nám nikde louky nevoní, zpěv nezní v našem pomoří,

chci odplout sám a poslouchám podzimu pohádkové hlasy, –
jdu hledat Nové království.

Kdo vám tak zcuchal tmavé vlasy?

Princezna Lyoleja

Churav jsem byl a ve snu
z lenošky, kde jsem dřímал,
slyšel jsem ukolébavku
jarního večera;
slyšel jsem ukolébavku
kmitavých hvězd.

Na staré pavlači domu
tichého jako hrob,
slyšel jsem ukolébavku
jarního večera.

Vůně i záře i ticho,
černé chomáče střech,
zahrady s bílými květy,
blízkost chladivých vod.

Divno... Jak v pohádce bývá,
srdce měl churavé já.
Poznal jsem, že na mne kývá
princezna Lyoleja.

Tak jsem ji nazval. Děcko
žvatlavé, churavé já.
Možná, že zas se mi zjeví
princezna Lyoleja.

S ňader spadlými květy
vždy lůžko mi přišla stlát,
s loutkami stříbrných očí
si ke mně chodila hrát,
a stále u mne jen byla,
a tak mne rozveselila.

Pak, když mne uzdravila,
pak... nepřišla vícekrát.

Ta princezna Lyoleja...
s ní byl jsem již zasnouben,
když prapory na věžích šlehaly
z paláce z mořských pěn,
když hudeb zněl metalický hlas
a slavnost již začala, –

ó, jak mne zklamala
princezna Lyoleja,
ó, jak mne zklamala!

Naivní rozhovor

Ty má sladká, která víš!
Lesní rohy neslyšíš?
Chci ti o slavnosti říci,
houpaček tam na tisíc.

Vezmeš si mne? Já k ní děl.
Její smích se zvonkem chvěl:
Ne, mám ráda celý svět.
Ne, jsem mlada. Ty chceš hned?

Možno. Snad. Ne, já chci dřív
s hochem tím, jenž na mne kýv,
jedno slůvko promluvit:
chce-li se mnou k tanci jít?
Vše to může, může být.

Podél řeky cesta, stín.
Večer chlad jde ze sítin.
Ty má sladká, která víš, –
dosti, dosti tance již.

Není, není tance dost.
Možná. – To je žárlivost. –
Bolestí dnes nezdřímne
moje srdce upřímné.

Zítra až v ně pohledíš,
ty mu neporozumíš.
Bude zářit v světle mdlém
jak po slunci zapadlém.

Nokturno v zahradě, kde se tančí

Večer v květech stromů, v zrcadlení vod.
K tomu nástrojů, jež pláčí, doprovod.

Stromů temný řad plá světly posněžen.
Růžím ztajila dech blízkost krásných žen.

Všecky tančí vláčným rytmem soumraku,
něco jak smích příštích rájů ve zraku.

Ramena žen sněží, a kde ret je sžeh,
hoří růží krvavou jak v plamenech.

Postavy kdes v tmavém loubí mizí až,
ze slov, smíchů, výkřiků je poznáváš.

Muži v černém, k bílým stínům schýleni,
přisáti v mluvících očí sdílení

krouží, krouží jako můry nad světly
spalování, vášní kruh jak oblétli.

A jich žádost horká dříve nezhasne,
na rtech žen až ulpí, strne, užasne.

Co jsem vycítil z květů petrklíče

Octly se v skutku v ruce mé
ty zlaté petrklíče?
Kam, kam teď spolu půjdeme,
mé jaro, kouzelnice?
Z přivřených krčem puklý hlas
se temnějasnou nocí třás.

V mé ruce petrklíčů pár
odstínů oranžových
po nesmyslné hudbě jar,
po touhách volá nových,
po prostoru, jenž netísní,
po barvě, smíchu, po písni.

Jak z barkaroly Musseta
pozadí tmavé řeky
temnými stromy vykvétá,
šept hvězd, jenž chví se měkký,
jak z barkaroly blouznivé
a mandolinou zvonivé.

O chodcích mluví ulice,
o somnambulních láskách,
jež v snách se k sobě tulíce,
jdou v ztajených svých maskách.
O prvních touhách bláznivých
a smutných očích žárlivých.

O loďkách s vesly modrými
lká vody zrcadlení,
o tanci s elfy bosými
palouků stříbrné chvění,
o něčem krásném, rozkvetlém
a do tmy roků rozlétlém.

I hodin příliš jasný zvuk
zní časů stříbrnou dálí,
kdy nedočkavě z drahých ruk
jsme celé štěstí brali,
tak mnoho štěstí z bílých ruk
a tolik zla a tolik muk.

Dva večery

I.

Je večer tak modře zlatý,
v noc přechází ztišenou.
Má západem průsvitné šaty
a citlivost zvýšenou.

List nehne se, nehne se tráva
ni rašící háj bříz.
Tam, záliv vod kde spává,
v tmu měsíc světlem říz.

Jdou zvuky a septy a stíny
a plaché vůně jdou,
jsou plny úžlabiny
střechou a jehnědou.

A záludná lávka úzká
se třese v lesku vod.
Má ruka pevná a mužská
tvůj čeká na průvod.

Tak po boku visíš mi lehce,
stín plachý, jak vůně a zvuk,
a jako květ schýlena křehký,
že slyšet jen srdce tluk.

II.

Dohořel zlatě západ červnový.
Cvrčkové v jasný pějí vzduch,
červánky skví se mladé březoví
a nad ním chomáč drobných much
se západem zdá svítit nachový.

Sedíme... Vzadu šumí moře bříz.
A zříme... v dálce hasnout modrý kraj.
Bezlidný, dálný horizont se vříz
v odvážnost srdcí, kde se ráj
nějaký ozval, žitý dnes i kdys.

Mám láskou těchto jasných dnů tě rád
a polosvětlem modřínů,
svěžestí čerstvou, v důl jež vrhá chlad
od sosen do luk, vlhkých lad
kdes po povodních v širou rovinu.

Poslední slunce z bříz a z doubravin
jak duhou šlehlo slídy do střípků.
Tvé tělo chví se tuchou prvních vin.
A rty jsou chtivé polibků.
Však ruce... pevně složeny jsou v klín.

Představa něhy

Vzduch něžný tak byl a jemný,
že vůněmi hladil, že vláh
dech jeho hluboký, zemný,
květ v slunci hřál na lipách.
Mně zdálo se, něhou se dusím
a láskou že musím mřít.
Že na tebe myslit musím
a jasně tě před sebou zřít.

A z hudby, již slyším zvučet,
se sprádá již tvoje tvář
a z květů, jež počly pučet,
vlá s bílého čela ti šlár,
a z pramenu, jenž tu stékal
tenounce nad travný klas,
se hovor ztajený smekal
a já v něm tvůj slyšel hlas.

A něha vše zalila vroucí,
je štěstím a závratí.
Já, k vrcholu života jdoucí,
to cítím zavátí,
jde představou po mém boku
neslyšně po květech,
ji ve větru slyším a toku,
zřím v stínů přeletech.

Jarní píseň

Stříbrné skřivanů písně
slunečné ve výši?
Les černý se dívá přísně.
Což ještě neslyší?

Ty, s vroucíma očima paní,
buď při mně vždy po boku,
dnů jarních zvěstování
až zazpívá v hluboku.

To zavzněly vřeskné rohy
a pastýřské šalmaje.
A jehnědy zazlátly, hlohy
se bělaly do kraje.

Nemeškej, nebezpečí
je v minutce prodlení,
pojd' bez rady, starosti něčí,
bez přátel, bez modlení.

Tak prostovlasá a v šatě,
jejž právě na sobě máš,
a taková, jako svatě
ty uvnitř hoříš a pláš.

Než pěšinou sejdem k cíli,
vše do květu rozpučí.
Pojd', než květ opadne bílý.
Pojd', v moje náručí.

Píseň v letní noci

Vše bdí ještě, trávy, květ,
velký, modrý měsíc jasný.
Bdí tak celý širý svět,
rozkvetlý a šťastný.

Světlo z okna na růže
po travách se v stínech krade.
Ona bdí... Dnes nemůže
usnout srdce mladé.

Hory bdí, teď protáhly
křivé hřbety kočkovité.
Okruh města rozsáhlý
tlumí barvy smyté.

Sad že čerstvě skosen jest,
bdí svou prudce sladkou vůní,
dá jí mdlobnou bolest nést,
jak by postál u ní,

vlas jí hladil, na rty vžeh
neodvratné vášně osud,
v přítomnosti svědků všech,
bdících dosud, dosud.

Ekloga

V ní stromy, hloubku luk jsem miloval,
vonící hlínu, nekonečnou dál.
S ní miloval jsem aneb spíše v ní
zrající klasy polí, nízké háje,
kouřící chaty z křovisk naivní
u lesů kraje.

Za ní jsem kráčel vážně, zamyšlen,
alejí třešňovou, když bíle vzplála.
Můj rozjásán byl sen,
že hudbou dálka hrála
a tolik, tolik slibovat se zdála.

Květ šalvěje a unavený brouk
na příkré stráni
se nakrčili, když jsem kráčel za ní.
A v hlubinách les temným hlasem houk.
Zvučely lesy slavným západem.
Zpívaly louky, statky hovořily
o bohatství, jímž podělena zem.

A chtělo se mi zpívat... Za pluhem
jít brázdou, za sluncem, za racků vzkřekem,
hrbit se tíží pod svým popruhem
a v jarním vzduchu měkkém
svým zrakem kroužit
nad svojí rozkopanou zemí,
po vyvolené ženě prudce toužit
a ucítit, jak blaze je mi.

I byl jsem strom starý

I byl jsem strom starý, jenž vždy a sám
se svěroval bouřím a samotám.

To ve starý kaštan jsem staletí vtělen
žil v pláni a s nikým nezneprátelen.

Svých radostí měl jsem tu pro vše časy:
když blatouchy kvetly a sedmikrásy.

Když přetáhly deště a zdvihly vůni
a jarem vše zpívalo na výsluní.

Ať přešli lidé, ať pidimuži:
já věren byl máku a šípkové růži.

Své svíce jsem rozžal ve svátcích jar,
tak planoucí bíle v sluneční žár.

Ač bílý den, slunce ač oslní tě,
že svítím, přec každé si povšimlo dítě.

To svítil jsem pro své významné svátky,
i pro potěšení své, pocit svůj sladký.

Tu časem, když laně šly s jeleny,
v můj temný stín lehly si zelený.

Svých svící pel bílý jsem na ně házel,
je šumem svých větví doprovázel.

Ač z budek, jež držel jsem, každíčkou chvílí
se špačkové smáli mi rozpustilí,

já sluncem se usmíval hnutí svých jist,
bych neztrácel zbůhdarma květ svůj ni list.

Pak večer, když měsíc vzplál na mýtině
a v lískách se lesknul a v ostružině,

když parami v lukách modravým šerem
šly ke mně víly tím podvečerem,

v mé zmizely výduti a jich zjev
vzplál ve světle vesele hnijících dřev,

tu ve vanu záclon z modravých par
jich sál jsem byl k tanci, jich budoár.

Tam do koutů v pavučí pokryté rosou
jak v zrcadla zřely a nohou svou bosou

skok zkoušely v listí, ve spadlém květu,
a skončivše krátkou svou toaletu

se za ruce vzaly, pak vyšly v kruhu,
jak bludičky tančily v užaslém luhu

a zpívaly luzných žen plachými hlasy,
čím zvučely nenávratné kdys časy.

Svátek prýštící mízy

Nad obzorem světla je tolik, až v jiné se přelévá kraje
a za lesy temně modré svítí na dálkách.
Jak v zelených pupencích zkvetly křehké a mladé háje
ve vanem rozdýchaných mhách.
Jak sasanky sněží v zeleni a podléšky modře hledí
na břízy a kleny a na lísky,
jak z borové kůry, zarudlé mědi
se sluncem taví penízky.

Je svátek mízy... A u chalup housata naivní, žlutá
nad kopřivou rozsekanou se lačně batolí,
z cest vůně v dál mizí a jako touhou ovanutá
se třešeň zachvívá na poli.
Bez šedivých barev odříkání a strnulých ritu
kraj hýří svěžími barvami.
A slunce v svém nejkovovějším svitu
rozkvétá nad námi.

A jako by hudci a pištcí kráčeli dálkami kdesi
a prapory vlající vály a tanec neustál,
tak všechny se pole a vody a pastviny plnily, lesy,
tím úžasem, jímž se dnes každý smál,
a ústa k medu bříz, jak do kůry každý říz,
se přisávaly bez konce,
v trav hroty až kanuly krůpěje, srkal je blažený hmyz
a bzučel a bzučel tenounce.

Tak jasnou oblohou pluly a lehké se mráčky hnuly,
jak závoje jemné když čelo odestrou,
a z údolí, slavnost kde byla, se nesly hlasy zdůlí,
jež jedinou radostí mluví a tráví se vášní a vrou,
k nim rytmem zněl kovářův perlík a za vodou hučící zvony,
zpěv dětí jak chorovod,
smích píšťal, dud korových pláč a nepostřehnuté tóny,
kdy lesních se duchů ozývá rod.

Jdou milenci za jitra do hájů probuzení vůní,
jdou vzbuzení smyslností míz, jež prýštět chtějí.
A obejmou se, stíny ztlumeném na výsluní,
ret rtu se nespustí a dlouze uchytí.
V mdlém večeru, hasnoucím, pobledlí ohlížet se musí
za mizícím v mlze svátkem vyprýštěných míz.
A nebude litovat nikdy vlas milenčin borově rusý,
že ustlal tomu, jenž vzbudil v ní prudkou vášeň kdys.

Smích květnové přírody

Smích mé i tvoje srdce jal.
Smály se stromy, trávy, klasy
a smál se potok opodál,
mlýn, který v ostrém slunci dřímál,
i obzor, v jasnou modř jenž dýmal
zasedlým kouřem nezvěstného
kdes města, jež se z dalek hlásí,
i háj se smál, jenž ztajeného
cos v zeleni své měl, že jímal.

Až k dálkám čisté nebe dnes
se smálo, jak dítě boží.
Ne ironie v tom, ni ples
po triumfu, jenž duši jímá,
když rukama jste jali svýma
kořist, jež vaši bodla pýchu,
kořist, jež lásku vaši množí.
Hle, jako dítě beze hříchu
očima září čarovnýma.

A směje se svou radostí
z radosti samé, zlatých nití
paprsků slunce, z mladosti,
z naivně dovádivých chtíčů,
ze žluté písňe petrklíčů,
z pohádky modré, pomněnkové,
jež nad zelení břehů svítí,
kde s chocholkou pták vodní klove
a dálkou volá: kví... čú... kví... čú...

Tak směje se a neví nic
O smrti, bázni, pochybnosti.
Z těch rozevřených zřítelnic
se pošetilé směje štěstí.
Nejmenší mluví ratolestí,
nejtenčím zpívá bzukem brouka,
vše zelenou je naivností.
Hle, božské dítě brouká, houká,
svět k slunci zdvihá drobnou pěstí.

Smích byl, jenž vše svou září zdvih,
blýsk v každém okně otevřeném,
v radostných, dívčích výkřicích,
v pípání housat, v prádla běli,
v hře tuláků, již zaháleli
za humny, na jich zádech díry
se smály v slunci roztaveném,
ježaté vlasy, vousy, kníry,
i hlas jich smál se ochraptělý.

Sen o jaru pohlaví

Na vody a v poklid lesů pad
šeř noci temný, netopýří.
Květ zvědavě voněl, neb mřel již a vad,
převislý se stonků zlomených mříží.
Hvězd záblesk a luny se hebce krad
večerním, chladivým tichem.
Zem vonět se zdála tak prudce hříchem.
Ó, vílí dnes těla být líbána chtěla
tak celá, tak celá.

Noc rozkvetla letní. Hle, víly z mlh
se na březích u lesů stříbřitě bělí.
Dech orchidejí sladký vlh
a vyhřátou voněl před nedělí.
Hle, žínky se blíží, po lásce hlad.
Jsou vlasy jich černé a oči vlahé,
a tančící, nahé,
hle, chvějí se, jak by se mužům chtěly vzdát.

Jdou, zpívají, blíží se, chtivé jsou,
jak tančí, jak těkají v luhu, –
tam někoho jistě zavedou,
v svém zaškrť zúženém kruhu.
Ač flétna varuje divou hrou
žárlivě zlobného Pana
a výstražných hvizdů řečí, –
horoucí touha něčí
chce vrhnout se v nebezpečí.

Ó, toužící jinochu! Jasný roh
teď stříbrnou dýchnul vlnou
a dozněla flétna. Pan vzkřiknul a hloh
svou růžovou náruč střás plnou.
Kams toužící zajat zmizel hoch
ve vítězném pokřiku zmizelých žen.
Ze zrosené trávy noh otisky žhavě
volají dlouho vyčítavě.
A jasní se v sosnách den.

Píseň o zázraku

Nad zahradou v noci tmavé
plá hvězdný horizont.
Co vůně kolébavé
vlá z altánů, křů a rond.

Ze svatojanských broučků
kol hlavy máš svatozář
jak zlatém na obroučku,
a pod ním tvá sněží tvář,

a jako bys šířila světlo
v můj neproniknutelný svět,
a co je tak divné, že zkvetlo
mi srdce tvé v zázračný květ.

Sloky intimní

O, zvědavý broučku ty kropenatý, jak rozumek
jsi její, tak naivně s listí jsi se smek.

A civíš, – pak uháníš zděšen a pelášíš,
půl letem, půl důvěřivostí se bezpečně přenášíš.

A první křehoučká trávko, jak naivní její jsi sen,
ty pučíš tak lehce a v mizivě slunečný díváš se den.

A pupenci první, jak její jsi hluboké, skrývané tajemství,
o kterém sám jedině mladý bůh, žádostný Adonis ví.

A švitořivý ty větře v travách sehnutých,
jenž vlnami toužnými čechráš je, v stinné až dále jsi ztich,
máš rychlost kročejů jejích i sílu touhy, jež v svět
se za štěstím chystá rozletět.

Byl večer...

Byl večer, pávi na lukách svůj rozvírali chvost.
Já jedno věděl... Přijde-li, vzat budu na milost.

A čekal jsem, to dlouho již..., já čekal... Dvorec stměl
i háj se stměl, večer se stměl a vůně prudké měl.

Co stále víc se stmívalo, má naděj u konce,
kam neměla už přísát se v poslední úponce.

Byl každý pohyb, každý stín a každý vody vzdech
mi vážným gestem výstražným, i větru hvízd a spěch.

Má bolest němě čekala i s mojí zpovědí.
Ta marně v srdce ryla se jak písmo do mědi.

Již zdál se dvorec mrtvý být, i pávi zmizeli
a celý údol připadal již jako zcizelý.

Zář západu jak rudnula a louky ztemněly
a rysy všeho kolemkol duchově zjemněly,

kdes hradní troska na výši, již hlídá stromoví,
jak hlava v krvi chvěla se, uťatá obrovi.

Vtom přišla... Děsu okamžik v radostný úžas vzrost,
já, věděl již, tím zjevením vzat byl jsem na milost.

Naše noc

Mráčky se stále přeměňují,
jak dlouho hledaly by sebe.
Z nich černí ptáci vystřelují
na traticím se zlatu nebe.

V tom osvětlení sosen tmavých
kraj zamyšlených Seveřanů
několik vrhnul barev žhavých
na žebráckých skal uschlou ránu.

Noc blízka je... A vody kvílí,
a ztraceny jsou ve tmě lesy.
Jen v louku, do křů, dům kdes bílý
v údolí žlutá světla věsí.

Pod stromy v lukách k zadušení
vzduch vonný. Stezka do tmy splývá.
To zázračné. To k závidění:
V tmu alej zkvetlých třešní zpívá.

Ty se mnou, měsíc, chřástalové,
shon můr, my divů chtivé hlavy,
v to zázračné, v to hrozně nové
chcem dívat se do únavy.

Letní procházkou

S července koncem vadne háj
a listí je zlato smyté.
Ty úsměvy tvoje jsou záhadné.
Chtí mluvit a vůní jsou zpité.

A já je tak šíleně mám rád,
že zamyšlen jsem nad tím.
Zkoumavou vírou ony dny
a délku jich si krátím.

Pýchavky práší. Suchopár
slunečným žářem šílí.
Do pampelišky dýchnu-li,
žár cítím žhavý a bílý.

Je nesmírný obzor a obloha
tak vysoká, bezlidná lada;
je chvíle, kdy duše zpovědi
a srdce si úlevy žádá.

Mám pochybnost v jsoucnost a trvání
a v kouzlo vadnoucí krásy,
poušť velká je země a mrtvo mi vše
je na ní, zvěř, lidé i časy,

jen ty jsi zbyla a modrý zrak
podzimním nádechem svítí,
tak voníš čerstvě a záhadně
jak před utržením kvítí,

a přec tak bezstarostna jsi,
tak prosta nepokoje,
až k obavě mé a k zděšení,
a odhodlána, být moje.

Sloky

Nevíš, komu svůj život svěříš.
Srdce je plno žádostí.
Nevíš, zdali ho žaly změříš,
anebo naplníš radostí.

Život je krásný, projít nechá
každého branou slavnostní,
kdo jej až do hloubky poznat spěchá
a kdo spíš vnímá, než žalostní.

Život je krásný a branou dvojí
vkročit lze jeho do ráje.
Odříkáním neb žádostí svojí.
Duše čím vzeplá, tím silná je.

Bude snad dobře, když duše vzplání
k velikým žádostem rozžhneme?
Naučíš-li se odříkání,
bude snad lépe, dítě mé?

Čím kdo je bohat ve své duši,
tomu den zkvete bohatě.
Chudému odříkat se sluší?
Smutně plakat a dojatě?

Štěstí

Nad řekou temným šerem zatichlou
pobřežní domy dlouze vychládají,
akáty pěji a pěji
přezrálou pozdní píseň svou,
a stíny větví hrají, komíhají
v mdlých světlech u nohou.

Chce každý člověk šťasten být,
to okusiti, po čem prudce touží.
Cit proto krvácí
hluboce touhou v srdce vryt,
až do hrobu se dlouží
ten živý cit.

Já ženu mladou po svém boku jíti zřel,
jak zrak jí touhou vřel, již nelze snést,
hluboký zrak
takový výraz nevidaný měl,
jak před návštěvou neznámého štěstí
by vítáním se rozzvučel.

Procházka

Po břehu jdeme zářivého písku,
větrné smršti po střevících šustí,
lesy se chladným sluncem smějí v blízkou,
do dálek tichá, bílá řeka ústí.

Podzim je jasný jako chladné moře,
jehlami lesků žhne a vystřeluje.
Větry se válí suché na prostore.
Srdce dnes více lásky potřebuje.

Zářivou radost pociťujem oba,
cloníce oči rudým před západem.
Ramena přitisknutá... Míjí doba.
Radostným, cudným rty se najdou hladem.

Ve víru listí opilá se vznáší
na špičkách radost, točící se v kruhu.
Radost to naše, divější a krasší,
ze srdce k srdci, z druhu mluví k druhu.

Rameno kotví pevně pod mou paží.
Oko je tolik věrné, tolik čeká.
Nad námi větry suché listí sráží.
Myslíš, že přec se věrné srdce zleká? –

Zleká se? Čeho? Vše je skálopevné.
Ničeho, co je z dneška, nebojí se.
Ničeho nebojí se, vše je zjevné.
Ale což zítra? – Zítra utiší se.

Rozkoš zrání

Žhavé žhnou slunce polibky
do zchladávajících vod.
Rytmický šumot věčné zní kolíbký,
hýčkaný dozrává plod.

Všecko je prosté a svítí
oblastí vzduchovou;
oddaně uvadá kvítí,
dvojnásob žije a cítí
spálené rozkoší tou.

Květiny zlatisté
houpou se unyle v trávě.
Srdce tvé, zajisté
mocně buší a žhavě.
Hlava sny těžká se naklání,
zrak tvůj se oddaně dívá.
Pozdní v něm lásky uzrání
nejvyšší píseň svou zpívá.

Andante

Temně zdvihají se lesy
ze stříbrně sivých par.
Mlčením kraj zdá se stár.
Noc jde blízká pod nebesy.

Obzor ostřejší a sušší
podzimního večera.
Silná je tvá důvěra?
Proč tvé srdce tolik buší?

Tma se krajem prokládá.
V ruce chvátím hlavu tvou,
tvou, však moji, jedinou.
V tmy se všecko propadá.

Zasněný flirt

Veranda v lázních. Skrze úponky břechťanu viděti partie olší a rozložitých klenů a buků. Několik pěšin listím popadaných s roztroušenými hosty. Odpolední, mdlé, srpnové ticho.

Nalevo bílé domy, prosvitající jehličnatými stromy. Kus té scenérie obráží se v ocelově tmavém rybníce. Dívka sama sedí s knihou na lavičce v zeleném odstínu západního světla.

MLADÝ MUŽ (*přichází zezadu a skloní se nad ní*): Zda znovu najdem se?

DÍVKA (*neohlédnouc se od knihy, již čte, a nepohnouc dlouhými brvami*):
Marno i zbytečno.

MLADÝ MUŽ: Tak zamlklá a sama, smutná tak.

DÍVKA (*usměje se a ukazuje vějířem na vysoké buky*):

Mám ráda zde ty buky, cíp ten vlašný tam,
tu vodu zčernalou, jež hnije. Nad tím vším
truchlivé západy, bezcitné zcela, těžké,
jak rozsvícené transparenty snů.

Jsem proto sama: čekám první podzim zde,
jej miluju.

Leč proč vy vracíte

se ke mně znovu? Vy? Já vyřkla mnohokrát
vám svoji lhostejnost, ji opakuji zas.

Hra vaše dávno již a navždy dohrána,
je dozpívána píseň, v dálce dozněla.

Co ještě chcete?

MLADÝ MUŽ: Běda, zase vzpomněl jsem

na omamný ten pocit primární
prvního opojení, kouzla prvního
a zas jsem jeho vůní nemocen;
mne vaše bytost okouzila dnes
tou první silou jako před časem.

Vy nepochopíte však... Marné touhy mé
po chvílích těch, kdy jsme se rozešli,
jak roztráštěné v mlhách zbloudily
a dlouho po vás ještě volaly
do noci kamsi na protější břeh.

DÍVKA: Snad pozdě volal jste. Já čekala
na druhém břehu marně. Nikdo nepřišel.
Pak žloutly doubravy a přívoz zamrznul
a louky prochladly, v hlinitých kalužích
se kapky zatřásly z oblaků šedivých,
jež vichr podzimní do dálek hnal a rval.
Mně jasným byl váš útěk podivný.
Pak ubohého jsem vás zřela ve svých snech.

Posměšně:

Neb vy, jež po něčem mi neznámém a velkém
vždy vedla dobrodružná jakás touha
ku dalekým a vysněným těm zemím,
kde vidiny vysoko u hvězd zpívaly,
pod nebem oblačným, kde hudba sotva slyšná
na harfách paprsků se třásla zdiveně, –
neb vy, jenž stále hledal lodi k odplutí
do nových, neznámých a netušených moří,
jenž z dálky poslouchat chtěl tancům, výskotu
na jejich zelených, kouzelných ostrovech,
jen ke mně brutálním jste doved, hrozným být,
mně bezlítostnou, tvrdou ránu zasadit –

směje se trpce a tiše:

jak každý všední pak z mé duše zmizel jste,
žen nejvšednějších lačný, drobných avantur.

Pomlčka.

MLADÝ MUŽ (*vlasy shrnuje si v rozpacích na obočí*):
Žen všedních lačný... Leč ten celý zhaslý svět,
tak pošetilý, u vás nutno zapomínat.

Teď vaším výsměchem, tou jednou vteřinou
mi mozkiem proběhnul dav vyčítaných dnů.
V těch slovech vzhořely svítilny z koutů měst,
i hudbu ze sálů jsem zaslech, zimy dech
a hovor vzdálený mne zbodal, známý smích
z balkónu nad ulice vřezaného v tmu,
pár v ledu zhaslých hvězd té řeky bez šumu.
To vše již pohřbeno, ty písně dohrány.
To vše již minulo a vše je bez ceny:
neb urvat přítomnosti plod je život můj.
Ta vzpomínka, však palčivěji zas,
ku nové lásce vzbouzí žízeň mou.
Neb cítím pusto kolem, křídly suchými
jak vlaje všude krajinou, již kráčím opuštěn,
v ní tu a tam jen černá sosna mrtvě ční,
ve vodách rozjetých se vraští koleje,
a ironická vrána kráče tu a tam,
a všade tváře lidí shrbených zřím zemité.
Úporně, slepě dívají se někam k výši,
kde slunce pohasíná, v koutě skrčeno,
pod rozlitými mlhami se ztrácí v noc.
Chlad cítím, rosu, kterak pláče. Dlouhé dny.
Neb kolik žen jsem urval, s každou prchlo jaro,
odkvetlo jaro, v škarpách podél cesty mé
se válí tolik květů teskně špinavých,
jak května počátkem po vlažných prškách.
Mdlá jejich vůně lká a hýří k omdlení
a křičí dětinsky, z trav žaluje, se vzdouvá
a prosí, zdvihá se a znovu umírá.
Leč s vámi, s vámi teď... To byl by život nový.

DÍVKA (*prudce a hrdě*): Mne přec jste neurval... Mé jaro kvete tam,
kam nevniknete vy. Vše pevně zavřeno,
a zdi jsou vysoký i husté mříže vrat.

Je slyšet dobře kroky vaše zvenku tam,
leč ani jediný vy neurvete list.
Vše raděj odkvete a zhynou motýli
a vyschnou bystřiny a echa umlknou.
Ne, okouzlení neletí již přede mnou
na vzdušných křídlech s divnou, náruživou písni,
a nevede mne v kraj, jenž duši oslepí,
přes violové květy nejde již na trávu hrajíc,
na vodopádech lkajíc v naříkavém smíchu.
Vy promeškal jste vše a prohrál v oné hře.
Vše tak mi jasno dnes bez mlhy okouzlení.
Proč vrátil jste se zas?

MLADÝ MUŽ (*sklíčen*): Jste jiná, jiná, jiná!

Vy příliš žila jste za rok ten příliš krátký!

DÍVKA (*odmítavě*): Ne, ne, já nežila – leč mnoho snila jsem,
a věřte, rok ten byl tak neskonale dlouhý.

MLADÝ MUŽ (*s novou nadějí*): Oh, dosud nežila! To slovo čarovné,
veliké, obrodné, žeravé, zvony svátku
mluvící slovo ještě opakujte mi.
Oh nežila! Lká radostně: Já naučím vás žít
bez póz a koturnů, bez snění bledého
já naučím vás žít! Leč nutno k zemi zpátky
ke zřídům radosti. Ke hmotě, která svítí
a hoří, tříští se v lichotných tisíc tvarů.
Neb snění, měsíc bledý, na stopy jen svítí,
na stopy zaváté všech stínů, které přešly,
a zhasne zděšeně před sluncem života.
Den každý zachytit za hustý vlas a zlatý,
jej nepustit již, pokořit a sklonit k sobě,
s vášnivým polibkem pel jeho zlíbat, světlo
sát jako víno nejstarších rév bouřně šumící.
Oh, život! Okusit vše, vyžít vše, krok stavět

a každý drobný paprsek tak zblízka zachytit,
jít k jeho hostině, když dveře otevřeny,
a nebát se, s jakými hostmi k stolu zasednem,
jít včas, kdy lačni jsme, na místa zasednout.
Pro velké duchy jen snad bídným, malicherným
ten shon po požitcích. Leč dávno opuštění
na horách v závějích ti umrou pošetilci
s tím vědomím, že mřeli davem zhnuseni.
Žít, žít... A k hostině té nové sednout s vámi.

DÍVKA (*úzkostlivě*): Jak, bože, divně zní ta hra. Necht' skončí již.
Mne neláká to vše již s vámi, s vámi, s vámi.

MLADÝ MUŽ: Oh, neláká... Což možno zapomnit těch dnů,
jež spolu žili jsme, a v jejich živé výhni
svá srdce prochládlá zas ohřát, tušit z rána,
jak květy stříbrné z nich znovu pučet budou,
smích zvonivý z nich prýskat tiše, vzlykavě,
vše pod týmž nebem zřít, v prosvitu téhož háje,
na téže hladině vod stejně zřít se chvěti,
vás touž zřít jako tehdy, mne jak tenkrát stejným,
cíp louky, bílý dům tam sosnami jenž svítí,
a téhož páva tam.

Páv zakřičel a slípky zdvihly se nad vodu.

DÍVKA: Hle, protivně jak křičí.
Táž místa, pravda, jsou. Leč nejsou jako tenkrát.
Vše střízlivě a bez kouzla a obyčejno,
když zevšedněl jste vy v střízlivém, ostrém světle.
Jste hercem, s koncem hry, o kterém přemýšleli
ti, které k šílení chyt za slabiny, vzbouřil
v tragickém přítmí, v kouzlu zašlých dekorac,
jenž duše okouznil, v měsíci modrou stezku
je zaved lichotně a potom dlouze zlíbal.
Když bylo po scéně, svlék masku. Počal zívát.

A cigaretu zapálil si, vyšel zvolna
do ulic osvětlených s úsměvem zas nudným.
A přirozený, s bradavkou na zvadlé tváři,
s bezvadnou kravatou, s pátravým obličejem
byl bližší životu... A tak vás raděj vidím.
Tak možno rozumně se s vámi pobavit,
a přece daleko, daleko přitom zůstat
za stříbrnými horami, za sedmi zámky.
V týž den jste ztracen byl, kdy vzbudil jste můj rozum,
jenž pod svým nožikem rozpitval každé slovo
a pohyb každý, úsměv, každé zachvění
i každý záměr váš... Leč hra přec delikátní
i smutná byla... Sladké vaše podvody
přec měly ozvěny tak dlouhé v mojí duši,
a lži tak pravdivými zdály se vždy být.

MLADÝ MUŽ (*vášnivě*): Můj bože, teprve teď procítil jsem vše
a nyní teprve tu hroznou vašeň cítím,
teď teprv miluji, neb nelze déle snést
váš odpor výsměšný, váš odpor ledový.
Proč nejsem dosud tím, po němž jste vzpjala ruce,
proč nejsem dosud tím?

DÍVKA (*chlavně a unavena*): Ne, tím už nejste vy.

Na rozchodu s mládím

Sloky

Se vším tedy spokojena?
Harmonický, skromný klid?
Ale milující žena,
až jen vstaneš, probuzena,
až ti začne úzkostlivě
srdce bít?

Chci jen o sobě ti říci:
Svět chci stále větší mít,
na lodi chci houpající,
na věže chci v nebe čnící,
tam chci, kde lze ve dvou nejhloub
dostoupit.

Dnes byl by večer...

Dnes byl by večer, v svém světle jenž přesívá vločky sněhu,
dá praskat krbu a zpívat a očím se záhadně dívat
pro kouzelnou jich něhu,

jenž lyriku velkou všech neznámých mocí v náladách sprádá
na zlatém snu kolovratu ve zpěněném chvatu
a s šumem padá.

Dnes byl by večer (psů spí již smečka rozcitlivěná),
ni větry nezavanou a stříbrné hvězdy planou
a srdce rozblouzní žena,

tak v objetí, ruku v ruce, rty ke rtům a hlavu k hlavě,
dech k dechu, schýlené řasy a v jednom chomáči vlasy
a čela pálící žhavě. –

Dnes byl by večer, – jak hvězdy by do duší házel,
snů tolik zarudlých květů, jak ze smutných světů
by nepřicházel.

Nezapomenutelný okamžik

Zvon zvučel z věže údolím, zvuk harmonickým proudem tek,
už stokrát řekl, tisíckrát, co před sto lety řek.

Však dnes tak bezy dýchaly a čerstvá tráva voněla
pod kroky té, jež pozdě, ale přec si vzpomněla.

Závoji skryty modrými zrosené do mhy zahrady
své stromy matně zdvihaly jak sladké záhady.

To jedinečný večer byl, jenž svěžesti své netratí,
té chvíle posvěcení měl, kdy možno doufati.

A který ještě po letech nám šíří hrud', nám v nozdrách hrá,
působí tajně, kvete-li nám v duši cos neb zrá.

Svou jedinečnou duši má a větších citů obrysy,
než vídali jsme, slýchali a stokrát řekli si.

Chorovod

To lesy pěly ze hlubin
zpěv křů, žlutnoucích doubravin,
proud čerstvých větrů prudce vál,
vzduchovou dálí přivíval
dech silný rozoraných lad
s plazivým kouřem zmlklých chat.

Kolozpěv stromů, bázně prost
na chorál před soumrakem vzrost,
v mohutné větrů závany
jak kosmické pěl varhany.
Pěl o kouzlech i lásce jar,
let chválil úrodu a zdar.

Zpívala bříza sladčeji,
dub mužný vzdor i naději.
Kolozpěv širým lesem zněl,
požárem slunce zahořel
a v chvíli té, jak vítr ztich,
třásl se stromy v objetích.

Zpěv hymnický byl chorovod
za slunce, světlo, květ i plod,
za šero, sklouzající v mech,
klid po bouři a vývratech,
byl vyznáním se modlícím
před spánkem posilujícím.

Rozchod s mládím...

Je chvíle v říjnu lesku a pění,
a ve vodách tmících se borovic.
Kraj opředen v jasné zamyšlení
a louka uvadá žalujíc.
Zří radost však z lesů a z jásání vod,
když slunce se opírá o ně se skvíc.
Pak večerní mlhy jdou, studí a chladí
a mrtví jsou brouci i slizcí hadi.
A mraky ptáků táhnou v jih
na zvodněných kroužících rybnících.

Na radost lesů a jásání vod,
kde slunce se chvěje v rákosí,
přes pobořený sadu plot,
přes písčité, bílé nánosy
má tesklivá touha se dívá.
A stráně se lesknou za rosy
až ku vsi, jež s obzorem splývá.
Je alej holá, však zpívá.
Dnes přijde, je čekám. A proč se lekám?

Les v radostném slunci svítí a hučí
a v obzoru jak kdy se rozední.
Mne poslední setkání s ním dnes mučí,
ač kráčím již k němu tisíce dní.
Na vodách jak slunce vesele tančí,
lze bolest moji nechápat?
Mé upomínky jak zjevy dančí
zří plaše u zavřených vrat.

Jak zlaté písky a stříbrné vody
a zčeřené brody a planoucí vísky,
vrch kučeravý a listím plavý,
pln vůní jalovce, dřínu a lísky,
v tom hazardním slunci svítí.
Dnes naposled užřím je. Zbylo-li kvítí,
chci upřímně pro ně je vyhledat.
A nebude se mi vše pouze zdát?

Již kráčí... Líc v slunci se nezradí vráskou.
Však černý šat... významně pohřbívá.
Tak umrou vždy, kdož jsou věrní láskou.
Nad touhu nic většího nezbývá.
Teď kyne mi z daleka rukou, teď stojí,
jde, zajde pak za lesy, za vodu.
Už nevzalo květů z ruky mojí.
To poslední den byl... Rozchodu.

Podzim

Podzim, byl podzim! Upřádal své pavučiny!
Jehličím vlékl nitě potrhané.
To slunce ospalé, to slunce vyhaslé
na pohádkově tichou louku zacházelo,
až smutek stařecký na věcech všech se třásl.

Jak zahořelo všecko žlutí temnou.
Nejzazší dálky! Dálky! Barvy setřené!

A stádo zmatené zaniklo v dálce, zvonky zmatené, –
tam zvolna vléklo se mlhou rozvířenou prachem,
vlnilo hřbety své za kopcem fialovým.

A ještě z toho smutku cos před blízkou zimou
mé srdce prozářilo. Mou hlavu zkolébalo. V mou duši udeřilo.
Zdalo se mi... Poslední čas je milovat... Dnes nebo nikdy!

Hudba teplé noci

Noc blouznivá svítila horečkou teplých par,
přes palouky rozvodněné skvrny stříbrné kladla.
V ní jako by všechny noci se slily dávných jar,
a její vůně jak moře a dlouho neuchladla.

Ne, ne, tvá ruka bílá již v ruce mé nehoří.
Přec průvod blouznivých slov mé srdce zpívá,
vše naslouchá ještě, i tráva i vlnité pohoří,
i chatrč rozcuchaná i vrba křivá;

a zpola probuzeno vše slouchá, jak zvedá se
zpěv marný, zpěv zašlý, zpěv pošetilý,
z trav kytici zrosenou kterak čas po čase
k rtům tisknu a tisknu v té sentimentální chvíli.

Dým

Je po slavnostech? Po radosti?
I věnce zašlapány jsou?
Neklid a zmatek minulosti
proč nechal duši ubohou?

Zpěv, hudba v daleku se ztrácí.
Jdou jiní k tancům, k radostem.
Teď ozvěnou se tesknou vrací
nám hudba nazpět k hluchým zdem.

Západní slunce k oknům níží
šlehavá světla v černý stín.
Prapory sráží vítr z mříží
do ozářených kalužin.

Oh, milovými letět skoky
za zpěvem v dálce mizícím.
A dostihnout ty přešlé roky.
A chytnout v dlaň jich zlatý dým.

Rozhovor se srdcem

Dnes nebylo se čeho bát.
Jen smrti, jdoucí bezhlasně
po listí spadlém předčasně,
po měkkém písku promenád.

Sežloutlým prstem ťukla v květ.
A opadal. Teď ťukla v list.
Ledovým zrakem v tisíc míst
už přimrazila krovek let.

Háj listím plakal. A ty? Čím?
Mdlé ptáky někdo ulekal,
rákosí seschlé v půli rval,
zasypal stezky jehličím.

A růže? Sotva tušila,
kdo na ni dých... Jak sklíčená
a jak je svadlá, ztišená.
Snad bolest „ne“ ji ubila?

Ó srdce! Zda bys uhádlo,
proč překotný tvůj byl tak spěch?
Vid', srdce mé, ty nejsi z těch,
bys bolestí „ne“ uvadlo!

Bud' jenom klidno. Listí pád
se právě tebe netýkal.
Já ničeho se nezříkal.
Dnes ničeho se není bát.

U hrobu té, jež zemřela v mladém věku

Vlažné nebe nad tichem alejí,
jarní píseň nad svěžím hájem.
Spadlé květy třešňových závějí
před hřbitovem jak vzbudily zájem.
A teď zde na hrobech mlčely květiny
o milenkách uspaných v zemi.
Tanec brouků cudný a nevinný
zlatě se rozblýskal pod haluzemi.

Nepoví mi rozchvění květů
to, co nemohla dořici kdysi?
Pozdrav skrytých na věky světů,
jenž se jaru do hudeb mísí?
Nepoví snad vítr, jenž duje,
to, co nám pod zemí zatajuje:
pro nás jež nemohla žíti,
pro nás jež nemohla mříti?

Nepoví ta písmena smytá
na drobném, železném kříži
o zklamáních, jež do srdce vryta
zoufala si svou tíží?

Znamení chci jedno skryté,
o něm její oči víte,
o něm rty jste hovořily.
Zda mně přece odpovíte?

Ve slezu, jenž zrosen bílý,
blýsk teď rosy tichý pláč.
A jak vzdych by dole spáč.

Tajemství březového háje

Háj březový se stmíval v blízkou přede mnou,
naplněn vůní trav a křovin tajemnou.

Plál večer na kopcích a kukačky hlas tichnul
lesnatým údolím, jak z hloubi kdos by vzdychnul.

Tu vždy jsem octnul se, kdes milou vyčkáván,
tu vzkřik jsem do dálek a used na balvan.

Pak na myslivnu zřel jsem dlouho v dálce bílou.
Cos v srdci bolelo divokou vášně silou.

Já vzkřiknul do dálek a krátce... Smluvil jsem
to kdysi znamení, jež v dálce za lesem

se teskně ozvalo, až na řetězech feny
se vztekle zmítaly, tím zvukem rozvztekleny.

Dnes, dnes vše ticho je... Den plá. Ač po chvíli
se zdá, jak její smích by převál zpozdilý

po létech dvaceti... ve skalách, lukách, v háji,
na starých rybníků rákosím krytém kraji

a u bud číhařských, v bludišti ostružin
tak ticho, mrtvo je a nepohne se stín.

Já vzkřiknul do dálek své staré znamení.
Pod krokem řítí se zvětralé kamení.

Ve výších, v hlubinách kosmické napětí.
Už mlčí tajemství za léty dvaceti.

Úryvek pohádky

Lesní buky a jezero hluboké, tiché jezero,
chaloupka z došků u něho, slunce tam doutná v mechu.
Větry rovinou táhnou od moře podzimních krajů,
větry rovinou táhnou přes hlavy slunečnic zlatých.
Větry rovinou táhnou, ach, a pobřeží svítí,
pobřeží svítí a pastýř vysoko v salaši píská.
Tady jsme žili se svou vy sněnou, zdá se, že věky,
po jejím odchodu smutno, po jejím odchodu pusto.
Cítím dnes dosud vůni po ní, že odešla včas,
že se tak ohlédla diskrétně, schýlila dlouhé brvy,
a že tak přitiskla prudce k vypuklým nadrům ruce.
Smutné teď jezero, smutné a zelené pod měsícem,
chaloupka na ploché rovině mezi lesními buky,
černě žíhaná louka nekonečnými stíny!

Zašlá romantika

Doby, ó, zašlé romantiky.
Lásky a touhy, smutky a zvyky
táhly jak lupiči doubravou.
Přepadali a násilnili,
ohnivá vína vášní pili,
každý z nich ranou mřel krvavou.

Ti, kdož z nich zbyli, sestarali,
na rozích ulic k nám o soucit lhali,
vyrudlý s těl jich visel cár.
Zkrotlé šly lásky s lítostí v hlase,
část jich až k němotě upila se,
k vymření zaklet jich dávný žár.

Pokorně vzdaly se na milost vzdory,
zašly kams do zaklené Hory,
a ta se zavřela na věky.
Kolem ní chodíme zvolna, tak zvolna.
Uvnitř kdes v hluboku píseň bolná
vyznívá za lesy, za řeky.

Květiny prosté, jež na louce vadnou,
házíme svojí rukou chladnou
mrtvým těm buřičům v nezvěstný rov.
Byli tak mladí... A jejich hříchy
ctili jsme nad mír, jenž sladký a tichý
zpívá nám v srdci teď beze slov.

Sloky

V oblacích ptáci rozpjatí
stříbrně pláli,
jak v modru by nad luhy rozvátí
ve výši stáli.

Od vonných vod olše ospale
se rozšuměly,
kdes housle jak drobounké korále
perlivě zněly.

„Pověz, proč zrak tvůj tak divný je dnes,
tak hluboce svítí,
jak hladina, pod niž kdosi kles
a přestal žítí?“

„Tam někdo tak dávno pohřben spí,
to poznat lehce.
A kdyby chtělo – tvé srdce to ví, –
však rozumět nechce!“

Blízko k jeseni...

A řekla: Blízko k jeseni,
nebesa rudnou červení.
A lesy hovoří tak temně,
noc krade se tak blízko země
a srdcem chvěje po všem stesk.
Poslední za horami blesk?

Co dí tak paní, zrosenou
jde se mnou stezkou, v skosenou
se louku měsíc bílý dívá,
pár bodláků se větrem kývá.
A paní, šál-li zavlaže,
ztemní jak křídlo lysaje.

A pak se chladem šera chví
a halí se. Zrak v dálce tkví,
když dlouho mlčí zimomřivě,
jen větrem šumí stromy tklivě.
Možno-li, paní truchlivá?
Zda srdce štěstím zazpívá?

A jak vše vadne, sestará,
k jeseni pozdní od jara,
cos vrásky víček jemných šepcí,
stínové zašlých časů hebcí,
jak po láskách žal zemřelých,
ztracených navždy přátelích.

Dej mi ruku...

Dej mi ruku, obzor hoří.
Tys tak dobrá a já smutný.
Smutek s dobrem vyšly hledat
na chvíli své zemské nebe.
V lákající plavé zoři
počaly se hory zvedat,
vrhající stín svůj smutný:
máme jen už pouze sebe?

Květy těchy mrtvé, prázdné,
v lukách trháme si cestou,
já ti připínám je za pás,
ty mi prsa zdobíš jimi,
srdce bolí, hovor vážne,
těchy hojí, ale na čas,
rány bolí, léta, zimy,
bez ustání, do skonání.

Hřbitov máme. Pohřbíváme,
každý den se čerstvé hroby
otvírají, zapadají
nad vším, co spí spánek sladký.
Často těžká slova máme,
jako hroudy dopadají
na srdce, jak v rakve zdoby,
vyzlačené nad ostatky.

Celý smutek naší rasy
z náhrobků se na nás dívá,
celá tíha zanikání,
lenivého živoření,

dějin finále tu zpívá,
roztříštěné chóru hlasy:
marné snahy, marné chtění,
marné Nazeměvstoupení.

Dej mi ruku... Jsme tu sami.
Půjdeme svých po hřbitovech,
tu tam květy pozdvihneme,
tu tam zralou ostružinu
vonící v těch pustých rovech
s úsměvem si nabídneme,
zrak tvůj, horké drahokamy
rozžhaví se na mém stínu.

Nezatančíš mezi hroby?
Nechceš zpívat píseň žití,
by se všechno probudilo
k nové síle, k mukám větším,
k nadějím, jež jaro cítí,
k vášni, kterou vzrůstá dílo,
frygická jež čapka zdobí,
k větším zlům a nebezpečím?

City živé zdvihnout mohou
zašlé stíny. Ušlapané
květy mohou dále kvéstí,
zhaslé hvězdy lesk mít nový,
lesy v ticho zkolébané
pohádkou nás zdivit mohou,
může přijít drobné štěstí.

- - - - -

Nezatančíš mezi rovy?

Háj

Znám každý strom tu. Zde můj otec kdysi stál,
zde matka moje... Ó, jak smutně teskní
jsou odtud oči drobných oken, v mlžnou dál
kterými svítí ves, jen ztěžka měnící
v černavých sosnách dole mlčící svůj žal.

Ted' úzkost noci stiskla vše... I háj se stměl,
a se všech stromů vlhnoucí se ronil dech.
Zhořklými tóny soumrak srdce rozzvučel,
šerými světly hladil kořeny a mech.
A jeho uhasnutím pohřeb vášní pěl.

Vyrudlé šero barev teskně podzimních
tmou mlčky hasne, jenom měsíc rozsvěcí
průseky šeré, jak by chladný pad v ně sníl
a dávná tajemství vstoupila na věci;
a zdá se ti, svět roste v těchto tajemstvích.

A v úzkostné tvé srdce hlasů šelesty
zanáší vítr, dávno mrtvé po hlase,
jak cudnou bázeň bloudící kdys nevěsty,
s milence rukou, sklouzající na pase.
A jak plod zralý, prosí cos: „vem“, u cesty.

Jak plaší milenci let dávných šli by tu
v tom kroji rodičů ze starých pastelů,
hlas vyhaslý, krev srdcí vášní vypitu,
s úžasným tajemstvím budoucích manželů, –
tak pláchnou stíny tu měsíčním při svitu.

Hostitelův sen

Tu chtěl bych sevřené mít údolí
hlubokým, černým lesem, který hučí
melancholické zkazky vůkolí
a nechá v sobě prameny lkát ručí
a houkat echa, větry jarní váti,
i slunci nad sebou dát zapadati.

Tu přitisknutý v svěží zeleň dům
by v jezeru se zhlížeti měl bílý
a vévoditi dálným rozhledům.
Bud' svěží stíny by ho pohltily,
neb slunce plné, z rána, květ když vstává
a rosou na dálky se leskne tráva.

A uvnitř stůl by stát měl, prostřený,
džbán s vodou pramenitou, plástek medu,
chléb černý, pro poutníky stvořený,
již bezděčně se vrací kuposledu,
po doživotním bloudění se vláčí
a ve shledání radostí zas pláčí.

A ženy štíhlá, pružná postava
by vítat měla na prahu a v šatě
provátém vůní v jasu modravá
by měla mísy plnit vrchovatě,
pak zatančit a píseň k houslím zapět
a smíchem drobným vše, co přešlo, zkrápět.

Pak všichni: host i žena a já též
by cítili jsme, z hor noc svěží padá.
Důl uzavřel se slovy: zůstaneš.
A něco jako prudká vůně z mlada
by vála jizbou a jak hlasy chóru
let přešlých zněl by Osud z rozhovorů.

Zázračný pramen

Hle, chladný pramen trysknul v mýtině,
podzimní večer zteskněl pod červánky.
Vzbudil se jelen, spící ve stíně,
a zdvih se, postál ve tmě u studánky.
Pak dlouze pil a zmizel v houštině.
Zavlhlou trávu rozkývaly vánky.
Už vítr častý habry, lísky rval,
déšť do hnědá list rudý promýval.

Po spadlém jehličí se řinula
zmrazených nocí zvlhající světla.
U cesty, k vrchu jež se vinula,
bodláčí, samých stébel čněla metla
a černá nahoře jak plynula
linie lesů, nad níž luna zkvetla,
zamlklá bázeň uléhala si
na louky, výspy, dálky, na lesy.

Už podzim!... Ale pramen, pozdní dar
té pozdní jeseně, slyš, z šumu zpívat,
zřetelně zpívat, pojd', a tvé-li žár
je žízně týž, jak dávno, pojd' se dívat,
jak tryská, jak se blýská z travných par,
můžeš se zase pousmívat,
slyš, kterak hučí z hloubek podzemí.
Ó přijď... Však oběma pij dlaněmi.

Vím, zprahlé rty máš, srdce pod krví,
žíznivou duši, hledající sen.
Zázračný pramen vždy se objeví
milostí zvláštní v pozdní jeden den.
Jako by slzy tryskly z podbrví, –
pak na celý rok pramen vysušen.
Zázračný v podzemí vzkříšený zvon.
Či nevíš? Pro tebe jak hučí on?

Každému jaro kvete...

Každému jaro kvete
v zasněné, mlžné dáli.
Vstaňte a míle jděte.
Vždy ještě zastihnete
poslední záblesk malý.

Mrazivá jitra chladí
a večery ty voní.
Vždy blíž, kde žvatlá mládí,
chór hlasů kde se ladí,
stříbrné stružky zvoní.

Vše v květu zadýcháno
a lichotně slunce svítí.
Cos teple šeptá: „ano“.
A po noci kouzelné ráno
plá, velký zázrak v kvítí.

Pan leží nznak v trávě
a na šalmaj si píská.
Háj mlčí po únavě
a mladá vášeň dravě
krev temnou v srdci stiská.

Smích zlatožlutý raší
z pupenců jív a lísek.
Jehnědy vanem práší
a zlatý prach se snáší
od mezí ztichlých vísek.

I kroky belhavými
své jaro stihneš v chvíli,
a ne-li už jaro, dýmy
mlh, zdání, iluse s nimi
a zázraky, jež byly.

Harmonický klid podzimního večera

Klid nesmírný... A ve světelné záři
ční k nebi sosna, pod oblak až sahá.
Z hrud podzimních se v obzor modře paří
úrody příští utajená vláha.

Les barvami svých šperků rozhořený
tká oranž, rud' a skvrny černobílé.
Teď do sebe v hloub ticha ponořený
kraj, člověk, les... Klid nekonečné chvíle.

Jak fata morgána hor, věží, hradů
a štítů v oblacích v nic rozplývá se.
Trav brčál žlutí oblaků kdes vzadu
v jakémisi zlatém skví se položase.

Les tancem stínů zemdlený a ztichlý,
opadlý potok volným tokem spěchá.
Slyš, v divném srdce bušení jak vzdychly
vzpomínek dávných slyšitelná echa.

Svítivých barev pršky tiché, vlažné,
ilusí sladkých světla převanula.
V kraj celý jak by vhodil plnou dlaní
ta světla kdos. V nich dálka zažehnula.

V nich přísná, harmonická bolest tichá
se nikdy neodává beznadějším,
ta vždycky chlácholivou láskou dýchá,
má pevnost, důvěra je v klidu jejím.

V nich spadlé listí šumí v polohlase,
uspáno větrem smírným tak a vlídným.
Kdes za horami nová jara zase
se rodí s cudným úsměvem a klidným.

Reminiscence zralé lásky

Ten večer na soumrak mne upomíná,
kdy v klaviatuře ruka mdlá a líná
jak bílý květ uvázla bez hnutí.
Chladného cosi mávlo perutí
nad srdcem mým a jejím, přitížilo
se lásce mé... Pak nic nás nesblížilo.

Já tehdy urvat chtěl tu zralou krásu,
poslední růže dovoněla z vlasů.
Však jak by zpřísněla svým dozráním,
bála se, že ji denně poraním
svou jarní touhou, čistým sněním, mládím,
a v chladném jejím srdci své že zchladím.

Byl tenkrát podzim nádherný a chladný,
a hlas, jenž volal by, v něm nezněl žádný.
Přezrálý podzim čísel z úběle
těch jejích očí, chladných z ocele,
a ruka křehká, mléčného jak ze skla
se v klaviatuře bílým květem leskla.

Nádherný podzim byl, kdy krvorudé
padaly slzy z větví stromů všude,
van chladný sám kdy dveře přivíral,
rez dešťů záhony kdy rozžíral,
květ po květu, list po listu, i hnízda,
kdy jak zlých duchů jízda vichr hvízdá.

Do verandy kdy dral se, okno rázem
přirazil, upomínal, skučel, plazem
sjel po úponcích, po kobercích lez,
jak zaskučel by u nohou ti pes
a v nohy vkousnul se a na podlahu
je smet jak lupení a házel k prahu.

To tenkrát bylo... Já byl horký, žhavý,
vznětlivý, mladý, lásky čas byl dravý –
– a ona jako podzim, ostrý smích,
chlad měla v zraku z vášní prožitých
a větry srdce jejího, tak zrádné,
již odvívaly vůni dnů, jež chladne.

Andante

A metelice skryla stráň a les,
vločky se nocí mraznou sunou, sunou.
Pojď, zahraj motiv z Beethovena dnes,
jenž jarní noc by připomenul s lunou.

Do koutů píše večer stín a šer.
I na tvé řasy, na tvé rámě, vlasy.
Kdybys jen chtěla, probudí se, věř,
ty dávno zapomenuté zas časy.

Ne, promluv, nehřej... Šeřící se tmou
se v teplých slovech smysl jara skrývá.
Ba zdá se již, jak nad zemí snem zalitou
kdes v nedohlednu první skřivan zpívá.

Básníkovy nové lásky

Ze zimních parků město rýsuje
nestvůrné domy... Příkrá světla hasnou.
V tu chvíli chodec tolik miluje
noc tichou, bezehlasnou.

Pláč umíněných větrů naříká,
jak chtěl by kdos mít to, co nelze míti.
I ve vlastním to srdci zavzlyká.
Však tomu lze už nejméně uvěřiti.

Poslední listy v stromech, na keřích
jak za milenci šeptaly by echem.
A z lavic parku žhavých očí hřích
na místě světél hoří horkým dechem.

A ty? Se chystáš v noci hvězdnaté
do dálky věčných snů svých... Vyjít z brány
tmavými hvozdy k stráni vzepjaté
ku obzorům a projít lesy, lány,

a nepozorovat, že tisíc mil
jsi ušel, sny tvé nové jinou řečí
že mluví a že v roztoužení cíl
jsi našel, v umění svou lásku větší.

Sloky

Se starými domovy, domovy svými,
s tou puklou zvonící, s tou loukou vonící
se neshledáme.

A domu, kde nikoho nepoznáme,
kde svěží rod zrozený zapouští kořeny,
my sbohem dáme.

Můj domov je všude. Jen po jednom chtivý:
na srdce lidská bít, jak struna v nich se chvít
ve vzruchu novém,

chci v bouři života vzkřik bolesti živý,
je prudce vznítiti, jak blesk v nich zahřmíti
kovovým slovem.

Dodatek

Skica k básni

Několik jilmů u cesty zpívalo,
vzdouvavou vůní umdlíval večer.
Sedněme v travu pod ně, slyšíce
rozhovor intimní rostlinných duší.

Měsíc si sedl na vodu v dálce,
vlní se po hřbetech zčeřených vln.
Zablýskl v kříži věže, běžící
černavou čarou skrz květy křovin.

Budeme sedět v dlouhém hovoru
objavše hubená kolena. Možná
chaos usláblých zvuků klavíru
rozdere srdce k náhlému mlčení.

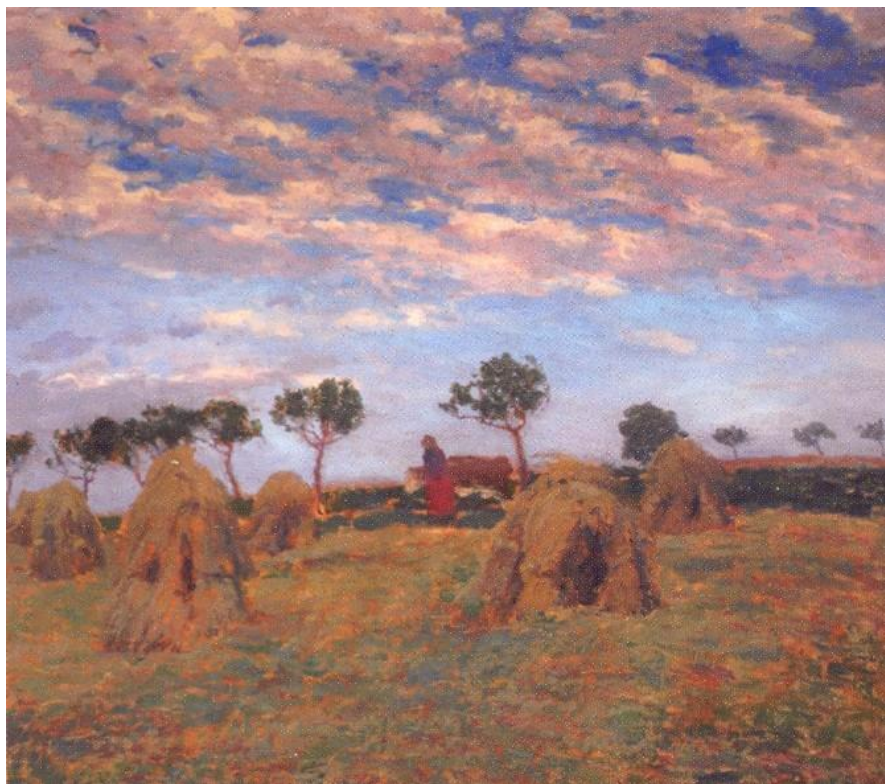
Možná. Snadno pak v zpovědi za vše
odprosit, i za to, čím jsme tak nikdy
nebyli vinni. I za to, čeho
nikdy se, nikdy nedopustíme.

Možná, že hovor zkříží se, v rychlých
kadencích sporu, který se zlíhne
v černých tvých očích, vzdorných a smutných,
dychtivých vítězit po chvílích poddanství.

Možná, že na naše dávné lži vsecky
budeme nanášet novější barvy,
dražšími stanem se složitým pochodem
záhadných fines, jež pochopit těžko.

Budeme smát se převážným věcem
majíce pro ně už svoji logiku,
v blouznění o světech zvláštních a tajemných,
které jsou bez ceny normálním mozkům.

Možná, že vypláčeš před chvílí vášně
poslední slzy panenské hrdosti.
Bude tak dlouhá zpáteční cesta!
Chlácholit hříchem zděšené duše!

Antonín Slavíček: Žně v Kamenických. Podvečer, olej na plátně, 1903

K půjčení v knihovně: [R 2434/R](#).

Ale já zůstal, čím byl jsem...

Ať jsem písařil, nutil se krásné písmeny psát,
nebo knihy jsem rozpůjčil do tlumu nenasytného,
aby se mohlo mu o sterém životě zdát,
v zátíší zastřeného, neb divoce dobrodružného,
vždycky jsem těšil se tomu, že malým jsem kolečkem,
že je mne třeba, a že se jiné kolem mne točí,
s řemeslem svým jsem srost i se svým stolečkem,
závistí, jiní co měli, neplakaly mé oči.

Byl bych si od mládí přál —
někde v poli sic orat, když skřivánek zpívá,
nebo raději jezdit s kolotoči světem,
s jelínka kde se do terče píchá nejprudším letem,
s komedianty ve voze jezdit v dešti i v bouři,
s panoramou, jejíž komín hubeně kouří,
kupčit v městečku, za dřevěnými citrony stát,
o poutích prodávat perník neb roznášet plecháče piva
v rohatém kabátě, který by vlál, —
mnoho věcí tak najednou dělal bych rád;
všecko to od mládí byl bych si přál...

Veliké programy pak jsem měl.
Na moře bych se byl vydal a země objevoval,
dunícím vlakem bych profičel pevniny, bouře tam vnes,
svobodu rád bych byl otrockým kmenům vybojoval —
ale já zůstal, čím byl jsem, a nezelel:
Dobrým já člověkem zůstal i dobrým kolečkem,
u svého řemesla, za svým praktickým stolečkem,
byl jsem rád, stroj, kde jsem s jinými kolečky svázán a spjat,
dobře, na minutu šel.

František Kaván: Náves v zimě, olej na plátně, 1908

K půjčení v knihovně: [RS 314/R](#).

Antonín Sova, básník a ředitel

Editorka Michaela Losíková

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 24. 2. 2014